Молода Україна

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ XVII | ГРУДЕНЬ — 1967 — DECEMBER | Ч. 152

ТОРОНТО | НЬЮ-ЙОРК

МОЛОДА УКРАЇНА

Видає Центральний Комітет Об'єднання Демократичної Української Молоді

Голова ЦК: Ю. Криволап

Редагує Колегія в складі:

Я. Білінський, О. Валер, О. Коновал, М. Лебединський, Л. Ліщина, Л. Павлюк, П. Родак, О. Сандул

Голов. редактор: М. ГАВРИШ

Адміністратор: В. ПАВЛЮК.

Статті, підписані прізвищем або ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам редакції.

Умови передплати:

12 чисел (один рік) $4.00
24 числа (два роки) $7.50
Ціна окремого числа 40 центів

MOLODA UKRAINA

(Young Ukraine).

A Ukrainian Monthly Magazine. Published by the Central Committee of the Ukrainian Democratic Youth Association.

(In USA — Association of American Youth of Ukrainian Descent)

President: G. KRYWOLAP

Все листування і передплату шліть на адресу:

MOLODA UKRAINA,
Postal Station "E", Box 8
Toronto, Ont., Canada

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:
Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

В Англії:
Mr. A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.,
London W. 11, — England.

У Франції:
Mr. N. Grouchetsky,
33, Rue Roque de Fillol,
Puteaux, Seine, — France

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ: Т. Матвієнко, О. Лупій, Б. Тен, В. Козак, М. Кліменко — Поезії. Колядки. О. Воропай — Коляда. Прот. М. Овчаренко — Наука і релігія. М. Вірний — Образ матері в творах письменників України. А. Дімаров — Блакитна дитина. З одумівського життя і праці. Різне.

З нагоди свят Різдва Христового та Нового Року сердечно вітаємо український народ на батьківщині та у вільному світі, український екзильний уряд УНР, архиреїв українських церков, братні організації, всіх друзів одумівців, членів Головної Виховної Ради, Товариства Одумівських Приятелів, дописувачів, чигачів-предеплатників і всіх прихильників ОДУМ-у та бажаємо всім радости, здоров'я і всього найкращого!

ЦК, Головні Управи та філії ОДУМ-у США і Канади, Головні Виховні Ради, Управи Товариства Одумівських Приятелів та редакція й адміністрація журналу "Молода Україна".

ПРЕДСТАВНИКИ "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ" В США:

ALEX KONOWAL — 811 S. Roosevelt Ave., Arlington Heights, Ill. 60005
IW. IVACHNENKO — 62 Beechwood Ave., Trenton, N. J., 08618
IW. HRYNKO — 4943 N. 12th St., Philadelphia, Pa., 19141
L. JEMETZ — 2941 Amboy Road, Warners, N. Y., 16134
A. OPANASHUK — 6300 Clinton St., Elma, N. Y., 14059

Об'єднаний одумівський хор під керівництвом диригента І. Козачка після виступу на Експо 67.

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

ОЙ ВИДИТЬ БОГ

Ой, видить Бог, видить Творець, що мир погибає,
Архангела Гавриїла в Назарет посилає.
Возвістив у Назареті — стала слава у вертепі.
Триє, триє, триє царі несуть Христу дари.

Ливан, злато і кадило Йому принесоша,
А вошедши у храмину, на коліна впадоша.
Ирод вельми засмутився, що Христос Цар народився,
Слуги свої розсилає, Христа вбити шукає.

Десять тисяч і чотири малих дітей вигубили.
Плаче мати і ридає — Ирод дітей убиває.
Кров невинну проливає: він Христа вбити шукає.
А ми цьому не смутімся, Рождеству Його вклонімся.

БОГ ПРЕДВІЧНИЙ

Бог предвічний народився:
Прийшов днесь із небес,
Щоб спасти люд свій весь,
І утішився.

В Вифлеємі народився:
Месія, Христос наш
І Пан наш для всіх нас,
Нам народився.

"Слава Богу" заспіваймо
Честь Сину Божому
І Пану нашому
Поклін віддаймо.

НА ЙОРДАНСЬКІЙ РІЧЦІ

На Йорданській річці тиха вода стояла,
Ой, там Мати Божа Ісуса Христа купала.
А скупавши у шовкове повила,
А сповивши у ясельця поклала.

А над тими яслами сірі воли стояли,
На святе Дитятко своїм духом дихали.
На святе Дитятко своїм духом дихали,
Поки Ісуса Христа з яселець узяли.
Взяли Ісуса Христа, на престолі поклали,
А коло престолу три янголи літали.
А коло престолу три янголи літали,
Та всі вони "Херувими" співали.

ОЙ СИВАЯ ТА Й ЗОЗУЛЕНЬКА

Ой, сивая та й зозуленька,
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я.
Усі сади та й облітала,
Щедрий вечір...
А в одному та й не бувала,
Щедрий вечір...
А в тім саду три тереми,
Щедрий вечір...
А в першому красне сонце,
Щедрий вечір...
У другому ясен місяць,
Щедрий вечір...
А в третьому дрібні зірки,
Щедрий вечір...
Ясен місяць — пан господар,
Щедрий вечір...
Красне сонце — жона його,
Щедрий вечір...
Дрібні зірки — його дітки.
Щедрий вечір...

ТА Й СІВ ЖЕ ХРИСТОС

Та й сів же Христос та вечеряти,
Входить до Нього Божая мати:
Ой, дай мені, сину, від пекла ключі
Повипускати грішнії душі.
Ой, на ж тобі, Мати, від пекла ключі,
Повипускати ті грішні душі.
Лиш одну душу та й не випускати,
Що зневажала батька та мати,
Що зневажала, словом вкорила,
Словом вкорила, судом осудила.
Ще й другу душу не випускати,
Що не прийняла бідного в хату.
Що не прийняла, не приоділа,
Нікому добра не приобріла.
Ще й третю душу не випускати,
Що йшла невірним свідком свідчати.
Тим трьом навіки у пеклі горіти,
У пеклі горіти, у смолах кипіти.

Олекса ВОРОПАЙ

КОЛЯДА

Саме слово "коляда" походить від назви нового року у римлян — Calendae Januariae, що припадав на тиждень після веселих сатурналій, у другій половині грудня місяця. Ця чужа назва "коляда", що сплелася з старослов'янським празником зимового повороту сонця і пізніше перейшла на наше зимове новоріччя, вказує на сильні греко-римські впливи в чорноморсько-дунайській добі (IV-IX ст.), коли українська колонізація досягла берегів Чорного моря і Дунаю, де вона зустрілася безпосередньо з греко-римським світом[1]).

Цілком можливо, що наші предки разом із назвою "коляда" та деякими звичаями запозичили від греків та римлян ще щось із мотивів величальних новорічних пісень ще перед прийняттям християнства на Україні-Русі. Та все ж, немає сумніву, — як думає дослідник колядок акад. Коробка[2]), — що греко-римські впливи зустрілися на східньослов'янському ґрунті вже з виробленою обрядовістю і величальними піснями місцевого походження.

"Дуже можливо, що ті старі новорічні пісні в нас називалися власне щедрівками. Ця рідна місцева назва, незнана поза українською етнографічною територією, стоїть, очевидячки, в якомусь зв'язку із щедрим, тобто багатим вечором, що замикає різдвяний цикл празників, та із тою щедрістю, багатством і достатком, який напророчують колядки і щедрівки в бажаннях для господарів[3])".

Традиційний характер організацій колядницьких та щедрівницьких ватаг на чолі з "березою" у багатьох випадках нагадує стародавніх веселих скоморохів, що теж "хату звеселяли" не тільки звеличальними піснями, а й танцями та грою на музичних інструментах (згадаймо колядницьку ватагу на Гуцульщині).

Цілком можливо, що від співців-скоморохів колядницькі та щедрівницькі ватаги успадкували і традиційні форми випрошування дозволу, як ось:

...Ци повелите колядовати,
колядовати, дім звеселяти,
Дім звеселяти, діти збудити?

(В. Гнатюк, "Колядки" I, ч. 9)

Також імовірно, що звичай переодягатися та накладати на себе машкару — характеризуватися циганом, жидом, чортом, журавлем, ведмедем, козою — колядницькі та щедрівницькі ватаги теж запозичили від скоморохів.

За традицією староукраїнських величальних пісень багато колядок спрямовується до особи господаря, господині або їхніх дітей — парубка чи дівки. Відповідно до цього підбирається і зміст колядки. Імена величальних осіб підставляється в тексті самої пісні, і тоді колядка виглядає так, ніби спеціяльно складена для даної особи.

Щодо змісту, то колядки і щедрівки відзначаються великою різноманітністю мотивів. Хоч і дуже умовно, можна їх все ж поділити на шість окремих груп, а саме: колядки і щедрівки з хліборобськими, мисливськими, військовими, казково-фантастичними, любовними (краще сказати весільними) та біблійно-релігійними мотивами. Тут ми розглянемо кожну з цих груп окремо.

1. *Хліборобські мотиви*

Такі обряди на Різдво і Новий Рік, як замовлювання морозу, чорних бур і злих вітрів, символічне орання, посипання зерном, вгадування по різних предметах та прикметах врожаю поля, саду та городу, ходження з козою ("Де коза рогом, там жито стогом...") і спеціяльне поводження з худобою, що є в господарстві — все це стародавня "господарська магія", яка ставить своєю метою накликати добробут для господаря-хлібороба в наступному році.

До цієї "господарської магії" і стосуються колядки і щедрівки з хліборобськими мотивами. Ці величальні пісні, призначені для господаря й господині, творять чи не найбільшу групу з усіх колядок та щедрівок, що до цього часу записані. Вони малюють образ багатства, спокою і родинного щастя.

Господар — багатий, людьми і Богом шанований чоловік — приймає значних гостей або й "Просить Боженька на вечерейку", як ось у колядці:

А Святий Боже — на вечерейку,
На Святий вечір!
Ходить сам господар по світлиці,
Ставить столики у три рядойки,
Кладе убруси всім шовковиї,
Кладе тарелці всім сребернії,
Кладе ножики всім сталенії,
Просить Боженька на вечерейку...[4])

У господаря, як співається в колядках, кедрові двори, ковані скрині, наповнені добром, незліченні табуни коней, череди волів та отари овець — скрізь велике багатство, від Бога милість, а від людей шана. У дворі господаря зупиняється не-

---

[1]) Ф. Колесса. "Українська усна словесність". Львів 1938 р. Стор. 38.

[2]) Коробка, "К изучению малорусских колядок", Известия II Отд. Акад. Наук, 1902, Том III, кн. 3.

[3]) Філярет Колесса. Там же. Стор. 39.

[4]) "Народныя песни Галицкой и Угорской Руси", собранныя Я. Ф. Головацким. Часть III. Разночтенія и дополненія. Обрядныя песни". Изданія Имп. Общ. Ист. и Древ. Россійских при Моск. У-тете. Москва, 1878 г. Стр. 5.

бесна зоря, бо "на його дворі та в його хаті дві радости є":

Ішов, перейшов місяць по небу
Та й зустрівся місяць з ясною зорею:
— Ой, зоре, зоре! де в Бога була?
Де в Бога була, де маєш стати?
— Де маю стати? — У пана Івана,
У пана Івана та на його дворі,
Та на його дворі, та у його хаті.
А у його дворі дві радості є:
Перша радість — сина женити
Друга радість — дочку віддавати
Сина женити — молодця Миколу,
Дочку оддавати — молоду Наталку.
Бувай же здоров, молодий Миколо,
Та не сам з собою, з отцем і з матінкою,
Із милим Богом, ізо всім родом,
Ісусом Христом, святим Рождеством[5]*).*

Господиня в колядках та щедрівках — це уособлення тихого і мирного родинного життя; вона гарна і спокійна, найкраща в світі жінка, живе серед достатку й розкоші, дає всьому лад і сама виконує деякі роботи: пряде золоті нитки, шиє для чоловіка сорочку, вишиває золоті ризи, біль білить, будить челядь і виряджає її до роботи. Найбільше господиня шанує свого чоловіка, вона не дзвонить ключами, щоб його не збудити. Нарешті господиня вбирається в пишну одежу і кількома возами їде до церкви, де перед нею двері самі відчиняються, як ось у цій колядці, що записана в Буковині:

Гой, знати, знати, хто господиня:
В неї в світлиці, як в веселиці,
В неї челядка у золоті ходить,
У золоті ходить, у добрі бродить.
У неї вози всі кованиї,
У возах коні всі вороніїї:
Рано в неділю до церкви їде.
Гой, на перший віз лиш світло клала,
А на другий віз проскури клала,
А на третій віз сама сідала.
Приїхала ж вона перед світлий двір,
Перед світлий двір, перед Божий дім:
Сами ся двери та й отворили,
Всі ся єй святі та й уклонили,
Саме ся світло позажигало
Самі ся книги та й розчитали...[6]*)*

Так оспівують колядники господаря і господиню, поставлених величальною піснею в ідеальне, вимріяне щастя й багатство. В гіперболічних величаннях господар наділений інколи рисами напівмітичної істоти: він зображений сонцем, господиня місяцем, діти зорями, до двору господаря приходить сам Бог і віщує врожай, благословляє доброю долею: Бог і святі орють і засівають ниву господаря, а Мати Божа приносить їм полудень.

Колядки цієї групи своєю ідеалізацією хліборобського побуту нагадують обжинки і, як думає Філярет Колесса, мають зв'язок з лемківськими "царинними" піснями.

1. *Мисливські мотиви*

Зустрічається ще багато колядок і щедрівок з мотивами полювання на куницю, "тура-оленя", розведення бджіл; мовиться також про "золоті човни" та "срібні весельця", що, очевидно, є натяком на рибальство. Все це — відображення староукраїнського побуту, імовірно побуту княжої Руси-України, коли полювання та рибальство займали поважне місце в житті наших предків. Ось як в одній з колядок із збірки І. Вагилевича господиня посилає свою челядь на лови дивного звіря "тура-оленя":

..."Служеньки мої найвірнішії!
Беріть же собі шовкові сіти,
Другі заберіть ясненькі стріли;
Ой, виходіте в чистеє поле,
В чистеє поле, під темний лісок,
Єдніж завержте шовкові сіти,
Другі застрійте ясніі стріли,
Чей спіймаєте дивноє звіря,
Дивноє звіря, тура-оленя.

Маємо чимало колядок із вказівками на соколине полювання, що, — імовірно, було найбільш поширене на Україні не пізніше XII століття.

Звичайно колядки мисливських мотивів, призначені для парубка, мають весільне закінчення. Лицар відмовляється від здобичі на полюванні, все віддає своїм помічникам, а собі залишає... "дівку в теремі".

3. *Військові мотиви*

В колядках та щедрівках, що співаються для парубка, перше місце займають військові мотиви — живий відгомін княжої і пізніше козацько-гетьманської лицарської доби.

Із-за гори, із-за кам'яної, —
Святий вечір!
Та відтіль виступає великоє військо,
А попереду пан Івашко йде,
Івашко йде, коника веде
Хвалиться конем, перед королем...
(Зі збірки М. Маркевича)

В інших колядках цієї групи оповідається про те, як гордий воїн із своїми слугами женеться за ордою, відбиває полон і в лицарському поєдинку вбиває "турського" царя "людям на хвалу, собі на славу".

Дружинники після довгої служби у військових походах вимагають нагороди від свого ватажка, і він щедро винагороджує їх містами, полями, кіньми та червінцями, великими багатствами, здобутими в успішних походах.

---

[5]) Обычаи, поверья, кухня и напитки малороссіян". Извлечено из нынешнего быта и составлено Николаем Маркевичем. Кіев. 1860. Стор. 23.

[6]) "Народныя песни Галицкой и Угорской Руси", собр. Я. Ф. Головацким, 1878 г. Стор. 545-546.

Цими мотивами, а подекуди й казковим характером героїв, колядки цієї групи близько підходять до т. зв. билин. Вони величають сміливість, удатність та лицарську славу ватажка і співають про його достатки: шовкові намети, дорогу зброю, тугі луки, гострі мечі, сніпки стріл, перських коней, тисові столи, кармазинові сукні, паволоки, хутра бобрів, кун та соболів, золоті кубки, цинові миски, кітари, гуслі[7]).

Все це вказує на обстанову княжого чи боярського двору і підтверджує погляди багатьох дослідників нашої старовини, що в цій групі колядок збереглися залишки колись багатого українського лицарсько-дружинного епосу, який ще в ранній княжій добі витворився серед військової верстви дружинників на базі довголітньої боротьби з степовиками, а пізніше перейшов до нижчих верств населення, селян, зв'язався з традиційними звичаями і ввійшов у склад величальних пісень різдвяного циклу.

Такі погляди на цю групу колядок ми знаходимо в працях В. Антоновича, М. Драгоманова, М. Грушевського, Ф. Колесси і багатьох інших дослідників.

4. *Казково-фантастичні мотиви*

Колядки з казково-фантастичними мотивами теж мають деяку схожість із билинами. В цій групі колядок поруч з християнськими апокрифічними елементами помітний відгомін і передхристиянських вірувань та мітичних образів. Сюди належить зокрема такий мотив: сонце, місяць і дощ у гостях у господаря вихваляються своєю силою.

Крім того, в цій групі колядок вже помітний вплив християнських елементів на пережитки поганського світогляду. В наслідок цього впливу мітичні образи заміняються християнськими святими. В одній з колядок цього типу святі трубачі голосом своїх труб викликають зміни в природі:

В святого Дмитра труба із срібла,
В святого Юра труба із тура.
А як затрубив ще й святий Дмитро,
То й покрив зимков всі гори біло.
Святий Юрій як се затрубив,
Всю кригу розбив, дерева розцвив...[8])

"Наскільки в колядках цієї групи грає ролю символіка поетичних образів, — пише Філярет Колесса, — чи глухий відгомін з давніх мітологічних зображень, — це питання, вирішення якого тим трудніше, що на слов'янському ґрунті наступило поплутання християнських та апокрифічних елементів із пережитками передхристиянського світогляду, наслідком якого й було перенесення мітологічних зображень на християнських святих (Юрія, Миколу, Василя, Іллю) і творення нової, християнізованої мітології".

5. *Весільні мотиви*

Важливе місце в колядках займають і мотиви кохання, що стоять у зв'язку з різдвяним ворожінням дівчат (інколи і парубків) про сватання та весілля. У цих колядках, призначених для дівчини або парубка, оспівується дівоча краса, яка порівнюється з красою царівни або королівни:

Ой, рясна, красна в лузі калина;
А ще красніша (такого й такого) дочка;
По двору ходить, як місяць сходить,
В сінечки прийшла, як зоря зійшла...[9])

Співається і про плетення вінків, і про сватання та старостів, про золоті персні, шовкові сукні та "перлові нитки" — коштовне намисто, яке дівчині дарує милий або її брат.

Типовим зразком "любовної" колядки є така величальна пісня, в якій підкреслюється перевага милої або милого перед батьком, матір'ю, сестрою або братом.

Від сивої давнини в Україні існує повір'я, що золотисто-зелене пір'я павича приносить щастя в коханні. Колись дівчата вплітали пір'я павича у свої весільні вінки. Цей звичай оспіваний у колядці, яку мені пощастило записати в одному з таборів у Німеччині:

По горі, горі павоньки ходять,
Ой, дай Боже, по горі, горі.
За ними ходить ґречная панна,
Ой, дай Боже, ґречная панна.
Гречная панна, панна Оксана,
Ой, дай, Боже, панна Оксана.
Ой, ходить, ходить і пір'єчко збирає
Ой, дай Боже, пір'єчко збирає...

Всі колядки цієї групи мають на меті напророчити щасливе весілля в домі, одружитись і жити в щасті й достатках.

6. *Біблійно-релігійні мотиви*

Починаючи приблизно з другої половини XIX-го століття на Україні найбільше поширені колядки релігійно-біблійного змісту. Ця група колядок охоплює багато євангельських та апокрифічних оповідань про життя, муки, смерть і воскресіння Христа. Співається в цих колядках і про вибирання імені для Народженого; про Богородицю, що шукає нічлігу та ховає Христа від жидів; про грішне дерево "иву", що дало себе вжити для мук Христових і про те, як з кожної краплини Христової крови виростають християнські церкви:

Там на річці, на Іордані
Пречиста Діва сина купає,
Сина купає, ченців питає:
Гой ченчики Васильчики,
Охристіте сина мого,
Сина мого єдиного!"
Они взяли, не христили,

---

[7]) Філярет Колесса. "Українська усна словесність". Львів. 1938. Стор. 44.

[8]) Ф. Колесса. Львів. 1938. Стор. 168.

[9]) "Обычаи, поверья..." составлено Николаем Маркевичем. Київ. 1860. Стор. 26.

Прот. М. ОВЧАРЕНКО

НАУКА І РЕЛІГІЯ

(Закінчення)

3) *Наука веде до Бога*

Наука приводить вчених до віри в Бога. З незчисленної кількости прикладів наведемо декілька:

Фізик *Фарадей* писав: "Спостерігаючи Божі створіння, я думаю, що навіть в земних речах, з самого створення світу ясно видно невидиму досконалість Бога, Його вічну Могутність і Божество".

Відомий фізик *Ампер* писав до свого друга: "Не займайсь однією лише наукою: однією рукою досліджуй природу, а другою, як дитина тримається за одяг батька, тримайся за край Божої ризи".

Хемік і фізіолог *Луї Пастер* говорив: "Саме тому, що я думав і вивчав, я залишився віруючим подібно бретонцеві. А коли б я ще більше заглиблювався, ще більше працював над наукою, то став би таким віруючим, як бретонська селянка".

Творець ботаніки *Ліней* говорив: "Вічний, Безмежний, Всевидючий і Всемогутній Бог пройшов біля мене. Я не бачив Його обличчя, але слід Божий видно всюди, навіть у найдрібніших непомітних Його твореннях. Що за сила! Що за мудрість! Що за невимовна досконалість! Я бачив, як живі істоти, що стоять на вищому ступені, зв'язані з царством рослин, а рослини — з мінералами, які знаходяться в землі. Я бачив, як сонце і зорі і вся соняшна система рухається в просторі, підтримується в порожнечі волею Неосяжного, Первісного Рушія, Істоти-істот, Причини-причин, Правителя й Охоронителя всесвіту Господа й Творця всього творіння!"

Вчений *Ф. Тернер* в книзі "Наука і релігія до кінця 19 віку" пише: "Не особистий настрій, не виховання, не середовище, а вчене заглиблення в природу приводить вчених до Бога".

Астроном *Гершель* сказав: "Що більше поширюється поле науки, то більше стає незаперечливих доказів вічного існування Творчої й Всемогутньої Мудрости — Бога".

Геолог *Геєр* говорив: "Що глибше ми пізнаємо природу, то більше наше впевнення, що тільки віра у Всемогутнього й Всепремудрого Творця може розв'язати загадку зовнішньої природи й людського життя".

Біолог *Фред Чарлз* висловився: "Я не можу уявити собі можливости антагонізму між наукою і релігією".

Великий фізик *Вільям Томсон* говорив: "Коли ви мислите достатньо сильно, наука неодмінно приведе вас до віри в Бога. Ви побачите, що наука не ворог, а помічник релігії".

Основоположник дарвінізму *Чарлз Дарвін* був усе своє життя глибоко віруючою людиною. Цей факт змушені визнати й матеріялісти. Вони пишуть, що Чарлз Дарвін закінчив свою книгу "Походження видів" так: "Є велич у цьому погляді на життя з його різними силами, первісно вкладеними Творцем в незначне число форм, або тільки в одну" (Павелкин, "Что такое религия". Москва. 1956, ст. 24). Пишуть ще: "Дарвін одхрещувався від матеріялістичного світогляду і не любив, коли його наукові погляди кваліфікувалися, як атеїстичні" (Г. А. Гурев "Дарвинизм и религия", вид. Академії Наук СССР. Москва. 1957, стор. 222).

На з'їзді вчених у Вінніпезі (Канада) голова з'їзду відомий фізик *Дж. Томсон* сказав: "В міру того, як ми йдемо вперед у наших завойованнях, підіймаючись з вершини на вершину, перед нами відкриваються обрії, повні величі й краси, але ми не бачимо кордонів. Там далі підносяться до неба вершини ще вищі. Тим, хто на них підійметься, вони відкриють ще ширші перспективи, вони ще більше зміцнять наше внутрішнє почуття, що його правдивість стає чимраз більш очевидною з кожним успіхом науки. А це внутрішнє почуття говорить нам: "Великі діяння Творця Бога".

На престолі положили.
"Яке йому ім'я дати?"...[10])

Колядки біблійно-релігійного змісту звичайно співаються господареві, господині і взагалі старшим людям.

(Подано скорочено з книги
"Звичаї нашого народу"

---

[10]) Народныя песни Галицкой и Угорской Руси", собранныя Я. Головацкім. Стор. 549-551.

БЕРЕЖІТЬ УКРАЇНСЬКІ ЗВИЧАЇ

Це — один з найміцніших наших зв'язків з Рідною Землею.

Це — наш захист від національного знищення на чужині.

Це — коріння самобутности нашої культури.

Це — євшан-зілля, що відроджує український дух.

Це — міцна нитка єдности живих, мертвих і не народжених в Україні і не в Україні сущих.

Це — один з найдавніших документів української соборности.

В них живе вічний дух української нації.

Двісті англійських вчених-природознавців висловили таке переконання: "Слово Боже, яке відбивається в книзі природи і Слово Боже в св. Письмі не суперечать одне одному, хоч на перший погляд вони ніби не погоджуються між собою. Природничі науки перебувають лише на шляху свого розвитку і ще не досягли остаточного свого завершення. Настане час, коли обидві ці книги, тобто книга природи та книга Заповіту прийдуть до цілковитої згоди".

Відомий німецький фізик *Макс Плянк* в своїй книзі "Religion und Naturwissenschaft" (Ляйпціг, 1937) пише: "Коли обидві — релігія і природознавчі науки потребують для свого вияву віри в Бога, то Бог стоїть для першої на початку, для других — наприкінці кожного думання. Для цієї є фундаментом, для тих — завершенням будови кожного світоглядового погляду..." Отже, хоч би куди й як далеко ми не заглянули, ніде не знайдемо ми суперечности між релігією й природознавчими науками, але саме навпаки — у вирішальних пунктах згоду. Релігія і природознавчі науки не виключають одна одну, як дехто сьогодні вірить чи побоюється, навпаки, вони доповнюють і є передумовою одна одній".

Зоолог *Еріх Васман,* відомий дослідник життя мурашок, пише: "Теорія розвитку, якої я притримуюсь, як дослідник природи й філософ, ґрунтується на основі християнської релігії, яку я визнаю, як єдино правдиву — спочатку Бог створив небо і землю... Між наукою і релігією не може бути ворожнечі, дійсного протиріччя, бо й наука й релігія випливають з Одного Першоджерела — Премудрости Божої" (Г. А. Гурев "Дарвинизм и религия", видання Академії Наук СССР. Москва. 1957, стор. 244).

Вчений *А. Айер* говорить: "Не існує логічної підстави для антагонізму між релігією і природознавчою наукою" ("Природа". Москва. 1963, ч. 12, стор. 10).

Глибоко релігійними були вчені: *Галілей, Ом, Кулон, Торічеллі, Маріот, Гюйгенс, Франклін, Джоуль, Гельмгольц, Лейбніц, Беранд, Локайнель, Бернулі, Ейлер, Ламберт, Швейґер, Гаус, Йоган Мюллер, Клаузіус, Ерштедт, Біо, Квенштедт, Кюв'е,* академік *Павлов* та багато, багато інших.

Все це — творці науки.

Академік Павлов в радянських умовах до самої смерти (1936 р.) залишався глибоко віруючим. Це примушені визнати й матеріялісти. Вони пишуть: "Наводять часто факти, які немов би говорять про релігійність Павлова. Наприклад, Павлов з родиною, коли приїхав в Рязань в 1935 р., пішов на цвинтар, де на могилі батьків була відправлена панахида. Указують, що у Павлова на дому в релігійні свята відправлялися церковні обряди. Все це вірно" (Д. А. Бирюков "Миф о душе". Москва. 1956, ст. 118). А далі Бирюков намагається так висвітлити факти релігійности Павлова, щоб склалося враження, що він не був релігійний. Це матеріялістам конче потрібно зробити, бо вони намагаються використати наукові праці Павлова виключно для матеріялізму й особливо в боротьбі з релігією. Релігійність самого Павлова дуже перешкоджає їм. Так само їм перешкоджає і релігійність Чарлза Дарвіна.

На цьому місці треба сказати, що не можна уявляти собі, немов би всі вчені в Радянському Союзі не вірять в Бога. Це не так. Вчені тільки не можуть відверто говорити про свою віру в Бога. Та й радянська преса, без сумніву, не буде друкувати таких речей. І все ж дещо просочується. Напр. радянська "Литературная газета" від 14 жовтня 1954 р повідомляє, що в Ленінградському Інституті при Академії Медичних Наук СССР намічали проведення науково-антирелігійних бесід. Науковцю біологічних наук Веніяміну Васильовичу Богданову-Березовському доручали проведення цієї роботи. Він всіляко відмовлявся. Коли ж його притиснули, заявивши, що він як науковець найкраще може її провести, то Богданов-Березовський заявив, що він не може вести науково-антирелігійну роботу, бо сам є віруючий.

У видавництві "The American Weekly" вийшла книжка "The Faith of Great Scientists" (Віра великих вчених). Ось що говорять про віру в Бога вчені:

Найбільший фізик XX віку *Альберт Айнштайн* говорив: "Кожен правдивий вчений вірує в Бога. Я не можу навіть подумати, щоб світ міг повстати без участи Бога". Ще: "Наука без релігії кульгає; релігія без науки сліпа".

Віктор Гесс, проф. фізики в Фордгамському Університеті в Нью Йорку, лавреат нобелівської премії в галузі досліду над космічним промінням, — на питання, чи може вчений вірити в Бога, — відповів: "Так, може! Я ніколи не знаходив фактів, де б наукові відкриття були в конфлікті з релігійною вірою. Вчені, розкриваючи таємниці природи, приходять до замилування величністю Творця її, до пізнання Бога".

Подібне говорять: *Кіртлі Матер,* професор геології в Гарвардському Університеті, *Ернст Гаузер,* проф. хімії в Технологічному Інституті в Масачусет, астроном *Густав Стромберг* і багато, багато інших.

Матеріяліст Г. А. Гурев в книзі "Что такое вселенная". Москва. 1957, ст. 198 пише, що астроном *Г. Стромберг* говорить: "Дані сучасної астрономії й інших природознавчих наук приводять до висновку, що існує Світова Душа або Бог". І далі: "Йому вторить фізик *Е. Уайттекер,* який твердить, що новіші відкриття в фізиці відкривають нові перспективи й можливости для проповіді віри в Бога".

Американський журналіст *Говард Вітмен* написав книгу "Reporter in search of God". Вітмен провадив бесіди з багатьма американськими вченими з питань науки, філософії й релігії. Наслідки цих бесід він виклав у названій книзі. Подамо лише один приклад з цієї книги. Говард Вітмен мав бесіду з астрономом доктором Нассау.

Астроном *Нассау* говорив таке: "Мене дивує не грандіозність Всесвіту, а здібність людського розуму сприймати його. Таємниця полягає в тому, що мала істота, яка рухається по землі, має

механізм в самій собі — розум, що може вийти за межі землі і ввійти у Всесвіт. Вивчаючи Всесвіт просто, як такий, ми не стаємо ближче до віри в Бога. Але коли ми віримо в Бога, то вивчення Всесвіту, його грандіозности та його складности, напевне робить нашу віру багатшою і зміцнює її. Так, наприклад, є зі мною".

Окрему увагу притягає постать видатного американського фізика, фахівця з атомної енергії, проф. *Вільяма Полларда,* який прийняв сан священика Єпископальної Церкви. Проф. Поллард, прийнявши сан священика, і надалі залишився директором Інституту для атомних досліджень ("Наука и религия". Москва. 1962, ч. 11, стор. 22).

Учений поєднав наукову працю з служінням Богові.

Глибоко вірили в Бога і такі генії людства, як *Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікель Анджело, Рембрант* та інші.

Немає можливости не тільки згадати тут слова великих учених і геніїв світу про їх віру в Бога, але навіть перерахувати їх імена, бо майже всі великі вчені, творці науки вірили в Бога. Взагалі, не так то й багато вчених, що не вірять в Бога. Ці вчені займаються *вузько* своїм предметом, не задумуючись над питанням сутности речей і явищ. І ця вузькість не дає їм повноти знань. *Бекон* говорив: "Дійсні знання приводять до Бога, півзнання віддаляє від Нього".

Неправильна думка, що чим глибші наукові знання, то більше безбожжя. Воно якраз навпаки. В давнину, коли науки майже не було — було багато безбожників. Ще 3000 років тому Давид говорив: "Сказав нерозумний в серці своїм: нема Бога" (Пс. 13:1).

Наука веде до Бога, а матеріялізм втратив право зватися науковим.

Проф. *Раковський* говорить: "Наука вже перед 20-ма роками зложила недавно так могутній матеріялізм до архіву старинних пережитків і там він припадає пилом забуття, а матеріялістом сьогодні може бути хіба той, що не знає сьогочасних здобутків наук природознання або, хто цих здобутків не в силі зрозуміти. Освічена сьогочасна людина мусить бути визнавцем новітнього наукового ідеалістичного світогляду, бо тільки він зближує нас до вічної ПРАВДИ" (Проф. д-р І. Раковський "Новий світогляд сьогочасної науки". Зальцбург, 1947, стор. 62).

Проф. Зеньковський пише: "Тільки невіжи можуть підтримувати в наш час матеріялізм" (Проф. В. Зеньковський "Апологетика". Париж. 1957, ст. 41).

4) *Віра* (в широкому розумінні) *в житті людства*

Життя окремої людини, життя всього людства, лише тоді є нормальне, коли в ньому гармонійно поєднані знання і віра, бо віра відограє величезну ролю. Вона не понижує, а навпаки підвищує і робить життя її повним. Віра є в науці. Віра є в звичайному житті. І навіть основи матеріялізму побудовані виключно на вірі. Лише треба розрізняти віру, яка має ґрунт і безґрунтовну віру.

а) *Віра в науці*

Вчений, коли досліджує, вірить, що щось винайде. Без віри неможливий був би ніякий винахід. І дійсно, винаходу ще нема, про нього нічого невідомо, але дослідник вірить, що знайде це невідоме.

Віра вченого в процесі накопичення нових фактів переходить в знання.

Віра релігійної людини проходить майже таку путь, лише маємо різні області: там — матеріяльна, тут — духовна. В міру духовного удосконалення релігійна людина все більш і більш відчуває, сприймає Бога і віра в Бога переходить в повну переконаність.

Вчений, щоб відкрити нові закономірности, мусить бути підготований до цього певними знаннями. Напр., для вивчення атома він повинен добре знати математичну аналізу (що ми звемо вищою математикою). Всі викладки такого вченого зрозумілі лише тим, хто також знає математичну аналізу.

Подібно й в духовному житті. Лише релігійна людина може зрозуміти іншу релігійну людину. Глибокі богословські думки зможе зрозуміти лише людина з відповідними богословськими знаннями. Св. Ап. Павло пише: "І я, браття, не міг говорити до вас, як до духовних, але не як до тілесних, як до немовлят у Христі. Я вас годував молоком, а не їжею, бо ви не могли її їсти, та й тепер ще не можете, бо ви ще тілесні" (І Кор. 3:1-3).

Математика — ця точна наука, побудована на вірі. Основа геометрії — точка. Точка не має ні довжини, ні ширини, ні товщини. Такої точки реально не існує. Ми віримо. Рух цієї точки дає лінію і на цьому будується вся геометрія. Всі аксіоми — віра, бо довести їх правдивість неможливо. Математика оперує з безконечностями, але в безконечність треба вірити. Математична аналіза побудована на вірі, що існує безконечно мала величина, уявити собі яку ніхто не може. А на основі математичної аналізи будуються величезні кораблі, літаки, дуже складна апаратура й ін. Те, що математика побудована на вірі, не заважає їй бути правильною.

Ще більше прикладів віри можна було б навести з фізики й з усіх інших наук, бо коли математика — ця точна наука — побудована на вірі, то що й говорити про інші науки.

б) *Віра в звичайному житті*

Віра є всюди і в звичайному житті. Без віри, без довір'я (це теж віра) не було б шлюбу, не було б родини, дружби і ніяких суспільних зв'язків. Позички, кредит засновані на вірі. Без віри ми не могли б читати останні новини в часописах, не могли б читати історичних книг й ін.

Віра просякає все наше життя.

Підкреслюємо ще раз, що віра повинна мати ґрунт.

в) *Віра в матеріялізм*

Всі підвалини матеріялізму побудовані виключно на вірі.

Матеріялісти вірують, що всесвіт є вічний і безконечний; вірують, що матерія вічна; вірують, що енергія вічна; вірують, що гармонія у всесвіті сталася сама собою; і багато ще є такого, у що вірують матеріялісти, — бо довести все це неможливо.

Так як же вони можуть заперечити нашу віру — віру тільки в одне, що існує Вищий Всемогутній Розум — Бог?

Коли визнаємо Бога, то все інше робиться зрозумілим. Для віри в Бога ми маємо ґрунт, ми маємо підстави (надзвичайна розумність в будові атомів, надзвичайна розумність в будові життя з цілеспрямованим розвитком його, існування розуму в людині з його здібністю думати і про нематеріяльне і т. ін.).

Чи може матеріялістична, безбожницька віра краща?

Ні. То — сліпа віра, то безґрунтовна віра.

Для віри в матеріялізм ні розум, ні "серце" не дають ніякого ґрунту. Ми не можемо ні уявити, ні зрозуміти навіть елементарних частинок матерії, не говорячи вже про безконечність і вічність. В "Молодій Україні" в ч. ч. 138, 140, 142 і 143 була стаття "Матерія, простір і час", де було показано, що сучасна наука примусила матеріялістів висунути ще одну віру — віру в існування іншоструктурних форм матерії з абсолютно іншим простором, часом і законами. Ті форми матерії неприступні і ніколи не будуть приступні нам, бо ж ми "атомної" структури, а там атомів не існує.

Ця нова віра матеріялістів є віра в те, що не уявляється, не розуміється, не відчувається і НІКОЛИ не буде уявлятися, розумітися, відчуватися. Це ж говорять самі матеріялісти.

Релігійна ж людина "серцем" відчуває Бога, а розумом бачить Премудрість Божу в світі. І "серце", і розум дають ґрунт для віри в Бога. Таким чином наша віра в Бога — обґрунтована віра, свідома віра.

Матеріялісти можуть сказати, що й серед віруючих є сліпа віра в Бога. Це так, але така віра без поєднання її з розумом може доводити людей до фанатизму, який завжди є шкідливий.

Наша віра в Бога — це гармонійне поєднання "серця" і розуму. Не треба під розумом розуміти лише науку, освіту. Розумом користується не тільки науковець, не тільки освічена людина, а й кожна неосвічена (тільки нормальна) людина. Селянин, дивлячись на небо, на природу, бачить премудрість в світі, і це він висловлює не науковими термінами, а простими словами: Благодать Божа!"

г) *Віра в Христа, як Бога — обґрунтована віра*

Св. Апостоли дійшли до віри в Христа, як Бога, цілком свідомо. Докази цього в самому Євангелії.

Наведемо тільки деякі приклади:

Коли Христа взяли на суд, то всі розбіглися, а Петро навіть тричі з божбою відрікся Христа.

Після похорону Христа вони прийшли до висновку, що Христос не той, кого вони сподівалися в Ньому бачити: "А ми сподівались було, що Він є той, що визволить Ізраїля" (Луки 24:21).

Вони не вірили, що Христос воскрес (Луки 24:11, 22; Марк. 16:11-14; Матв. 28:17). Фома дуже не вірить (Ів. 20:25). Коли воскреслий Христос явився їм, то вони думали, що це галюцинація (Луки 24:36-41).

Таким чином, обвинувачувати Апостолів в легковірстві, в безґрунтовности їх віри в Христа, як Бога — не можна. Вони цілком свідомо дійшли до своєї віри в Христа, як Бога. І ця їх віра, свідома віра була така міцна, що ні катування, ні смерть не змогли примусити їх зректися своєї віри.

— — — — —

То що ж, чи можемо відмовитися від нашої обґрунтованої віри в Бога, а прийняти безґрунтовну віру матеріялістів-безбожників?

Т. МАТВІЄНКО

Не гомонять зажурені каштани,
Схиливши нижче золоті гілки,
Дивуються: зза дальньої ріки
Кудись летять співучі каравани.

В ці дні гаї, узгір'я і поляни
Застигли сонно і снують думки.
На їх земні, зів'ялі сторінки
Дзюрчання ллють небесні океани.

І тиха, тиха павутинна осінь
Без затяжних дощів і стоголосінь
Мені в житті миліша над усе,

Як ці густі, нескошені отави,
Де в'яло пахнуть придорожні трави
І манить в даль каштанове шосе.

***

Розхлюпує шумління сніжнобілі
Широколистий тінявий садок.
І міряють крижаний холодок
Метелики від сонця оп'янілі.

На спориші, на стежці і на зіллі
Розлився затон розсіяних квіток.
У пахощах медових пелюсток,
Мов дзвін, гудять бджолині заметілі.

І з гущини зарослого ставка
Лунає сміх дзвінкий чарівника,
Та все кують розніжені зозулі
Знад зелені святкового гілля...
А дні встають забуті і минулі,
І родить біль прабатьківська земля.

Микола ВІРНИЙ

ОБРАЗ МАТЕРІ В ТВОРАХ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

В умовах, про які ми дедалі все більше забуваємо ростуть культурні вартості, що нашими сучасниками навряд чи будуть належно оцінені. У даному разі я маю на увазі художню літературу. Саме засобом високомистецького художнього слова, деякі письменники підсовєтської України збагатили духову скарбницю не тільки своєї батьківщини, а й загальнолюдську.

В першу чергу я маю на думці ті літературні твори, які в центрі уваги поставили образ МАТЕРІ, отієї, що

Проходила по полю,
обніжками, межами.
Біль серце опромінив
блискучими ножами!

Поглянула — скрізь тихо.
Чийсь труп в житах чорніє...
спросоння колосочки:
ой, радуйся, Маріє!

Спросоння колосочки:
побудь, побудь із нами!
Спинилась Божа Мати,
заплакала сльозами...

Це строфи із вершинного твору нашого "хліборобського Орфея" Павла Тичини "Скорбна Мати".

Здавалося, що матір цю забуто. Здавалося, що по революції життя так вхопило в свої безжалісні нелюдські руки душі і серця людей, що нікому вже не вдасться привернути радість в очах Матері... На зміну страшним рокам сталінської інквізиції тридцятих років прийшли нові, страшніші роки війни.

Із сталінським режимом зіткнувся не менш нелюдський режим гітлерівський, на бляхах вояцьких пасків якого були облудно написані слова: "Gott mit uns!" ("З нами Бог").

Та Бога не одуриш. Упав і один і другий ворог людства. Життя крокує далі.

І ось ми є свідками відродження, переродження і народження нових людей, з новими ідеями і почуттями. Ці люди у вирі власної життьової боротьби не забули про ту, що дала їм земне життя — МАТІР.

Останніми роками на нашій батьківщині з'явилося декілька чудових творів, в прозі і в поезії, основним мотивом яких є саме МАТИ.

Маємо на увазі в першу чергу "Рушничок" Малишка-Майбороди, повість "За ширмою" Бориса Антоненка-Давидовича, поему Олександра Підсухи "Материн заповіт", поему Івана Драча "Ніж у сонці" і вірші Василя Симоненка. Цей перелік далеко неповний. Але ми і ставимо перед собою завдання вказати тільки на деякі твори з повищою тематикою.

Поруч із темою МАТЕРІ, звичайно, з'явилося багато інших мотивів великої краси, глибокої думки, що також є прикрасою літератури нашої доби, наприклад про родину, про рідну мову, про батька, каторжанські мотиви...

Відновлення цих мотивів — одна з цікавих подій сучасного періоду розвитку української літератури. Але тема МАТЕРІ — перша, найзнаменніша.

Хто з нас не знає пісні про рідну матір, яка "ночей не доспала", що виводила сина "у поля край села", а, проводжаючи на зорі "в дорогу далеку" — "рушник вишиваний на щастя, на долю дала"?

"Пісня про рушничок" — твір двох великих талантів: поетичного — Андрія Малишка і музичного — Платона Майбороди.

Її співають скрізь, де живуть українці — так на рідних землях, як і за межами Батьківщини.

Така вона проста і щира, що кожному із нас нагадує його власну матір.

Максим Тадейович Рильський залишив нам такий спогад:

"У моєму рідному селі Романівці місцеві музиканти ("духовики", — ті, що грають на весіллях, на клубних вечорах, на урочистих зборах) зайшли в хату, де гостювали ми з Малишком і з Сергієм Козаком. Пошептавшись між собою, вони раптом заграли на честь Андрія Самійловича цю таки саму — "Пісню про рушник", заграли явно експромтом і в такій своєрідній гармонізації, яка викликала веселу й розчулену усмішку у Козака.

А то якось забралися ми з Андрієм у човні на став, між комиші, ловимо собі рибу, аж чуємо: дівчинка-підліток, ідучи берегом, заводить тихенько і виразно: "Рідна мати моя..." Андрій Самійлович, сміючись, промовив: "Нікуди не втечеш од того "Рушничка!"

Щасливий поет, що "не може втекти" від своєї пісні, яка за такий дивовижно короткий час воістину стала народньою.

"Пісня про рушник" — це пісня про матір. Образ матері — один із центральних у творчості Малишка. Передусім це образ конкретної людини, рідної матері поета, високоталановитої людини, що знала безліч пісень, чудово їх виконувала і передала своєму синові..."

В одній із нових своїх збірок, відповідаючи на закид, що "Рушничок" — це не дуже, як то кажуть, сучасна тема, поет говорить:

Його мені подарувала мати,
Щоб я не смів ту землю забувати,
Де їв хліб-сіль, і знав солоний піт,
І радощі малі у отчім домі,
І перші смутки, серцю невідомі,
Із багрецем зорі біля воріт.

Піснею своєю Андрій Малишко ще раз показав, які незбагненні скарби криються у задушевних, смутком оповитих народніх наших піснях. Народ, його творчість — невичерпне джерело і для поета і для композитора.

Повість "За ширмою" Бориса Антоненка-Давидовича також вражає нас своєю простотою і щирістю. У передмові автор пише:

"...Мені хотілося нагадати молодому поколінню про його обов'язки до своїх батьків, а разом з тим торкнутися деяких родинних проблем (...) *В нової людини чисто має бути скрізь — і у вчинках, і в найглибших закамарках думок та сумління*".

Із своїм завданням Борис Антоненко-Давидович впорався блискуче. На появу його твору звернули увагу і люди нашої батьківщини-України і сторожа їхня, оті вічні спеціялісти від чогось, в цьому випадку специ від літератури. Твір Антоненка-Давидовича "За ширмою" засудили: "За ширмою" ще жде свого глибокого і всебічного дослідження, — писав Л. Дмитренко, — даючи ніби напрямні для того дослідження, пишучи: "Одно лише можна сказати з певністю: ні взірцем, ні еталоном для сучасної української прози похмурий твір Б. Антоненка-Давидовича бути не може".

Що ж так налякало критика? Твір нібито про відносини родинні, про дітей і батьків. Твір аполітичний. Але ж це гола правда. А коли правда була не політичною в країні тиранії? Це твір про людину, зформовану в добу сталінщини, яка нещадно вимагала від людини перетворити себе в раба "партії і правительства", убиваючи людське і людяне, особисте, родинне. Герой повісті Олександер Іванович Постоловський дійшов до такого стану і весь упірнув в свої обов'язки, забув про матір, яку, позбавлену уваги, любови і синівської теплоти, залишив умирати від рака за ширмою в своїй квартирі. Засуджуючи цю ненормальність у ставленні сина до матері, Борис Антоненко-Давидович не засуджує самого Постоловського, а співчуває йому, бо знає, що він великою мірою є продукт своєї нелюдяної, жорстокої доби.

Проте Постоловський отямився. Він зрозумів свій, може й мимовільний злочин щодо своєї матері і намагається, хоч і запізнено спокутувати його. І, може, саме це робить таким гуманістично насиченим, таким впливовим ідейно-художній світ твору. Збагнувши, нарешті, свою трагічну помилку, Постоловський, людина щира й відверта, сам нещадно картає себе і робить усе, щоб врятувати матір, але всі заходи — марні. Вона вмирає. І син перевозить її тіло в домовині на Україну, щоб поховати в рідному Переяславі.

Так просто, переконливо і талановито перетворено "соціялістичну людину" на людину звичайну, звільнену від роздвоєння між обов'язками службовими і обов'язками перед матір'ю, людину, що усвідомлює цю роздвоєність, розуміє свій великий гріх перед тією, яка віддала йому все своє життя.

"Ми всі в боргу перед нашими батьками й нашою батьківщиною. Тільки народ може поквитати наші борги. Йому й сплачуймо — він безсмертний!..."

Поема Олександра Підсухи "Материн заповіт" — також один із творів, в яких відновлюється втрачений на довгі роки справжній образ Матері.

Поема починається малюнком народження, ліричним співом самої матері:

Хвилиною спливло моє життя
— — — — — — —
Що я кажу. Я щось не те кажу.
Воно спливло і почалося знову,
Коли у ніч розвихрену зимову
Переступив ти літ моїх межу.
І зникла я. І стала я тобою,
Твоїм незгасним духом і єством,
Перед життям нового торжеством
Зреклась навіки я себе самої.
Був ти. Твій голос. Перший усміх твій.
Твій перший крок несмілий. Перше слово,
І безліч найзавітніших надій,
Що розцвітали в серці малиново.

Але, на жаль, поетові, що міг би створити високомистецький твір не вистачило для цього духу. Бо він хотів бути і поетом і водночас політиком. Але, як художник, він змалював декількома мазками свою епоху, виразно вказав на її білі і чорні плями на красу і занепад.

Епоха волелюбної мети
І культу владолюбної доброти,
Душевної убогости і злоби.
— — — — — — —
Епоха драм не сотень — тисячів...
— — — — — — —
Синів — титанів, героїчних дочок,
Епоха дитбудинівських дітей
І матерів, так званих одиночок.
Зелених смуг і вирубки гаїв
— — — — — — —
Рекордних і нікчемних врожаїв
Незнаного багатства і нестатків,
Написаних немов би на роду.
І бронзових погруддів і податків
На яблуню чи вишню у саду.
Робили люди майже за спасибі,
А взяв качан — тебе на край землі...
Епоха сталі, чавуну і хліба
І водночас безхліб'я на селі.
Ясного і сумного небозводу,
Науки, найвеличніших ідей.
Епоха життєствердження народу
З мікробом недовір'я до людей.
І ось кінець — життю і сподіванню.
Мій день уже повечорів і згас.
І я скажу у мить свою останню:
Збагніть себе, після судіть про нас.

Розуміється, що при цьому поет мусів "вклонитися" і "власть имущим", бо без цього не міг би він видати свій твір.

"А все ж, спасибі і за це, — каже літературознавець Юрій Лавріненко, — спасибі за те, що хоч і в невідрадних обставинах, під крики і погрози політруків і залякувачів, в українській сучасній літературі відновлюється образ матері. Згадаймо Шевченкових матерів — від грішної покритки Катерини — до непорочної всесвятої Марії. Згадаймо "Скорбну Матір" раннього Тичини, згадаймо Марію Хвильового, що стоїть на грані віків. (...) Це кілька із сотень прикладів в українській літературі. Образ і мотив матері мав такий культ хіба в мистців-малярів Ренесансу з їх мадоннами. Але в літературі — це національна наша ознака, плекати і вивести яку на рівень світового мистецтва — є найпочеснішим завданням".

Моторошно стає, коли читаєш поему Івана Драча "Ніж у сонці". Матір у нього — живе уявою. Це трагічний образ божевільної, що не витримала знущань життя. Її трьох синів забрала від неї наша безсердечна доба.

Синочки в мене — всі сьогодні дома.
Приїхали. Спасибі їм. Спаси..."
— — — — — — —
Ввійшли у хату. На столі — горілка.
Хтось горло мені кліщами здушив:
Три ложки, три виделки, три тарілки —
І жодної душі.
— — — — — — —
Три козаки ридали над старою
І не могли зійти з кривавих ран.
Той під Берліном, той в сніжнім завою
Десь під Варшавою, а третій ніби сам
0д чорної наруги в тридцять сьомім.
А мати, сива і страшна, пливла
Над білим світом по святій соломі.
Кругом планети йшла — кругом стола.
"Ой, сини-синочечки..."

"Це напрям і тема шекспірівські, і може, дасть Бог, колись українська драматургія витворить драму матері не на меншій висоті, як Шекспір дав драму батька в "Королі Лірі".

Дай, Боже, скажемо і ми услід Юрію Лавриненкові.

В історії народів траплялося вже не раз, що народжувалися таланти, які хоч і не жили довго, проте вже першими своїми творами полонили розум і серця оточуючих.

І не тільки близьких, земляків, а й за океанами. Так сталося і з Василем Симоненком. Ця молода людина, що прожила на світі всього двадцять вісім років, залишила по собі і твори, що служитимуть взірцем не одному поколінню поетів, і друзів, що святу пам'ять про нього передаватимуть з роду в рід.

У книзі "Берег чекань", що видало видавництво "Пролог" — подано прекрасні коментарі на творчість Василя Симоненка і присвячені йому вірші. Все це чудово написано. Але це тільки початок. Про Василя Симоненка, що "У хороший Шевченків слід ступаючи", ввійшов, як поет чистої правди і честі людської, буде написано ще багато книг. Бо він — чиста правда. Він — совість. Він — одна з окрас нашої гріхопадної епохи.

Як знав він життя! І відтворював усе так, як бачив, без прикрас.

Коли ще був студентом ждав листа від матері, невеличкого — "на кілька слів":

"...Слів таких і треба небагато,
Та вони, як весняні пісні,
Принесли в гуртожиток в кімнату
Теплі-теплі спогади мені".

І ніде, ніколи син, ідучи польовими дорогами, чи вулицями міста, не забуває материнського заповіту:

Можеш вибирати друзів і дружину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.
Можна вибрать друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибирати.
За тобою завше будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата.
І якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі,
Стануть над тобою, листям затріпочуть.
Тугою прощання душу залоскочуть.
Можна все на світі вибирати, сину,
Вибирать не можна тільки Батьківщину.

Поет з глибокою синівською любов'ю і пошаною говорить про свою матір, благословляючи той день, коли вона його народила: "Для життя, для щастя, для біди". Він — безмежно щасливий з тим, що мати йому подарувала і хоче, щоб усі люди були такі ж щасливі, а зокрема, щоб усі матері були щасливі, бо ж "найпрекрасніша мати щаслива".

Василь Симоненко не забув і тих матерів, що стають вдовами у "сімнадцять років". І поет закінчує цей свій трагічно-величний твір таким рефреном:

Мадонно мого часу!
Над Тобою
Палають німби муки і скорбот,
І подвиг твій,
Обпечений ганьбою,
Благословив розстріляний народ.

Оцей рефрен скеровує думку і почуття читача ще до однієї матері — України. Поет вважає, що голос цієї МАТЕРІ є для всіх її синів і дочок дорожчим і авторитетнішим від будь-яких інших і тому в одному з своїх віршів пише рядки, сповнені потрясаючої сили і відданости:

Ради тебе перли в душі сію,
Ради тебе мислю і творю.
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю...

СТОРІНКА ПОЕЗІЇ

Олесь ЛУПІЙ

ВЕСІЛЬНА ДУМА

Дівчата заміж виходять,
Хоч не за тих, кого хочуть.
Ех, Вася, Федя, Володя...
І гірко топчуть.

Ех, витанцьовують гірко,
Прощай, дівування!
Гірка горілка,
Гірке кохання.

Чекали вже роки,
А далі чи варто.
За двадцять років
Не жарти!

Горілка горілкою
Вино вином —
Зоставатись дівкою
Не все одно.

Б'ються миски, тарелі,
Б'ються склянки останні.
Одні хлопці в Карелії,
А ті в Казахстані.

У дівчаток п'яні губи,
Світе мій, світе!
Йдуть красуні за нелюбів.
Будуть некрасиві діти.

П'ють із горлечка
Нічого, п'ється.
Горе - горечко
Розіб'ється...

Борис ТЕН

ОСІННЄ

В долині — фіолетовий димок,
Байдужий шелест під ногами —
Чуттів невиспівані гами
І оболонь немовлених думок.

Смутніє небо — олов'яне —
Вночі останнє листя опаде.
Лише в тобі — невпинно-молоде
Жадання квітне і не в'яне.

Із плетива оманливих думок
Лише безжалісне "ніколи"
Невтольним болем тупо коле...
В долині — фіолетовий димок.

Володимир КОЗАК

БАЛЛЯДА ПРО БЕЗСМЕРТЯ

I

Той за життя ростив дубовий гай,
Той при долині викопав криницю...
А той орав лани під урожай,
Любив, як душу,
Катрю-чарівницю...

II

Скосили кулі всіх...
Дуби зросли,
Складають вічну шану чоловіку...
З криниці
ясну воду п'ють орли,
Коли летять у подорож велику.

III

А на землі, де батько сіяв хліб,
Звелись сини,
готові до походу...
Ведуть плуги
в космічну щедру глиб
І множать золоте сузір'я роду!

Михайло КЛИМЕНКО

КОЛИ ЗАХОДИТЬ СОНЦЕ

Коли заходить
Сонце полум'яне,
То на ріці вогненний міст будує,
Ми по мосту отому переходим
Із дня — у вечір, з вечора — у ніч.
Не встигне сонце свій місток забрати —
Зоря вечірня білий пліт на воду
Спускає тихо і повільно плесом
Пливе услід — ген-ген за течією,
В казковий світ черемшини й весни.
Щоб нам назад, на сей бік повернутись,
То місяць десь опівночі зринає
І знов багряну, потім — золотішу
Простелює тонку й хистку доріжку,
Роняє кладку з чистого срібла...
А потім ще й туман
Кошлату спину
Підставить: ну, ступайте, молодята!
Непевно дальні береги з'єднає,
І лиш зоря, немов пором червоний,
Вертає нас із пралісу в село...

Анатолій ДІМАРОВ

БЛАКИТНА ДИТИНА

(Продовження)

Пізніше я мріяв зупинити поїзд.

Якось Микола появився у школі, шкутильгаючи на перев'язану ногу.

— Де забив?

— У лісі. За мною паровозна бригада ганялася, то я на пеньок налетів!

— Чого ж вона за тобою ганялася?

— А я поїзд зупинив!

— Бре?..

— От тобі й бре! — аж образився Микола. І як ми до нього не чіплялися, ніяк не хотів розповісти, яким робом зупинив отой поїзд.

Врешті змінив гнів на милість.

— Стою ото я біля котлована, аж іде товарняк... Чах-чах! — на підйом, важкий, вагонів на сорок... Я узяв каменюку та — трах! — по вагону!.. А тоді по другому — трах!.. Тут він і зупинився... Я — навтікача, а вони всі за мною... Кондуктор попереду, за ним — машиніст, а позаду вже кочегар... Якби спіймали — на шмаття роздерли б!..

— Ну-у-у?

— От тобі й ну!.. А ти як собі думаєш: це ж не підвода — поїзд!

— І довго вони за тобою ганялися?

Микола прискалив око, подивився на сонце:

— Та так... з годину... Вже як другий поїзд підійшов та почав тутукати, то вони облишили мене та й повернулися...

Весь той день Микола ходив героєм, пригадуючи все нові й нові деталі неймовірної історії. І ми з Ваньком, замучені заздрощами, домовилися й собі зупинити поїзд. Тільки вже не вантажний, а пасажирський, щоб ганялася за нами не лише бригада, а всі до одного пасажири. Так чоловік із чотириста! Щоб Миколі заціпило!

Відразу ж після уроків подалися до залізничного насипу. Вже біля котлована Ванько вийняв з кишені ганчірочку, розгорнув, простягнув мені жменю товченої крейди:

— Масти морду!

— Навіщо?

— Щоб не впізнали.

Вимазали крейдою обличчя, ще й перевернули кашкети: козирками назад, щоб зручніше дряпати лісом. Взяли по добрій каменюці, стоїмо, чекаємо.

— А може, не буде?

— Буде... Він завжди о цій порі проїжджає... О, чуєш, уже пихкотить!..

Я прислухався. І справді, за поворотом лунало глухе чахкотіння. Все ближче... ближче... врешті виткнувся паротяг, пихкаючи димом, помчав прямо на нас, тягнучи за собою зелені вагони. Мені вже видно машиніста, що виткнувся із будки — дивиться вздовж колії. Ось він побачив наші обличчя, розреготався, і так, сміючись, промчав мимо, а потім замигтіли вікнами пасажирські вагони.

— Кидай! — закричав відчайдушно Ванько.

Я розмахнувся, пожбурив каменюку, щодуху кинувся до лісу, слідом за Ваньком, що летів попереду, тільки лопотіла сорочка та миготіли чорні п'яти. Гілки боляче стьобали по обличчю, по грудях, кущі аж тріщали, та ми зупинилися тільки тоді, як одбігли доброго півкілометра.

Стали, нашорошивши вуха: ніхто мов би не женеться. Не тріщать гілки, не лунає сердита лайка. Тільки чахкотить, віддаляючись, поїзд.

Невже не зупинився?

Почекавши ще трохи, обережно пішли назад.

— Ти з кущів відразу не витикайся! — повчав по дорозі Ванько. — Може, вони когось висадили та й од'їхали подалі, щоб ми подумали, ніби їх уже нема... А тоді — цап-царап! — та й у тюрягу!..

До узлісся, зважаючи на таку можливість, підповзали рачки.

Підповзли, довго придивлялися та прислуховувались.

Мовби нікого.

Аж тоді обережно, готові щомиті дременути назад, вийшли до насипу.

Ані живої душі. Ми, розчаровані, стояли, не розуміючи, чому ж не зупинився пасажирський поїзд. Адже цілились ми камінням на совість, та й машиніст же нас бачив...

Ще раз виходили ми до колії — пробували зупинити отой пасажирський, і тільки даремно пробіглись лісом.

Тоді наш одноклясник Петро, у якого батько працював на залізниці, сказав:

— Тю, дурні, хіба ж так зупиняють!.. Так ви довіку його не зупините!..

— А Микола ж зупинив!

— Бреше Микола, от що!.. Щоб зупинити поїзд, треба украсти в матері червону хустку, зробити з неї прапор, стати посеред колії та й махати, поки паровоз тобі у пузо вприться...

— А ще якось зупинити не можна?

— Ще можна салом... Натерти салом рейки — паровоз забуксує і стане...

Нам припав до серця другий спосіб, а не перший. Бо моя мама не носила червоної хустки, у Ванька ж не було й матері. Можна позичити в Соньки, але ми боялися, що вона розплеще. Баба ж, а не чоловік! А крім того — було трохи лячно... Добре, як машиніст не зазівається — вчасно зупиниться. Ану ж не встигне загальмувати та й улупить буфером у наставлене пузо!..

Ні, салом таки безпечніше. Безпечніше і, мабуть, надійніше.

У Ванька не було вдома сала, давно поїли. Хрюкав тільки у хліву підсвинок, але ж його

Ваньків тато збирається різати аж на Різдво. У нас вже вдома лежало старе сало: мама заправляла ним борщі.

— Нічого, згодиться й старе! — розвіяв наші сумніви Петро.

Я забрав усе сало, бо його було не так уже й багато. До того ж ні я, ні Сергійко не любили, коли мама заправляла борщ салом, нам смакував більше борщ з олією.

Не шкодуючи сил, натирали ми рейки. Навіть шпали змастили шкуратками.

І знову нас чекало гірке розчарування: поїзд і не думав буксувати на рейках. Промчав повз нас, хоч би тобі що!

— А скільки ви змастили? — поцікавився Петро, коли ми другого дня стали йому докоряти.

— По цілісінькій рейці!

— Ге, по рейці!.. По рейці мало... Поїзд проскочить і не оглянеться!

— По скільки ж треба?

— По кілометру, якщо не більше!

— По кілометру?.. Що ж ти, свиня така, відразу не сказав? Я б оте старе сало і не переводив даремно!

— Нічого, ти не журися, — втішав мене потім Ванько. — Може, твоя мати ще на тебе й не подумає... От зачекай, тато заколять на Різдво кабана, тоді й два кілометри змажемо!

Так і не вдалося нам зупинити поїзда. І не тому, що на кабанові, якого заколов Ваньків тато, бракувало сала. Просто інші клопоти обсіли наші неспокійні голови, і мрія зупинити поїзд потроху віддалилась, розтанула на безконечних рейках часу.

З усіх учителів ми найбільше боялися Павла Степановича, завпеда, що викладав у нашій класі алгебру.

Високий, підтягнутий, він мовчки проходив широким шкільним подвір'ям, суворо поблискуючи скельцями окулярів, і коли це траплялося під час перерви, гамір відразу вщухав і навіть найбільші халамидники ставали тихі та сумирні, як овечки.

А коли, бувало, якийсь пацан розженеться — налетить на Павла Степановича, учитель не лаяв, не кричав на нього. Він тільки серйозно дивився на порушника спокою і коротко запитував:

— Ну?

І цього було досить, щоб пацан відразу втратив увесь свій запал.

Найбільшою карою у нас вважалося, коли викликали до Павла Степановича на розмову.

Я теж кілька разів стояв у кабінеті завпеда: маленькій кімнатці з столом, двома стільцями та шафою з підручниками, і прямо скажу, що відчував там себе таки препогано.

Павло Степанович мав звичку довго "не помічати" викликаного учня. І чим більшою була шкода, тим довше тривала мовчанка.

Стоїш, було, біля дверей, переступаючи з ноги на ногу в смертельній нудьзі, а Павло Степанович, нахиливши велику посивілу голову, щось пише і пише, тільки чути, як рівномірно скрипить перо, виводячи чіткі літери. Врешті зведе голову, гляне на тебе так, наче не він тебе викликав, а ти сам напросився до нього, коротко кине:

— Ну?

І ти, переминаючись, шморгаючи, ковтаючи закінчення слів, починаєш белькотати про Вальку, яка пробігала повз тебе, і про свою ногу, яка візьми та й підстався їй під ноги!..

— Ну, далі?

Що ж далі. Далі відомо: Валька гепнулась на підлогу, а ти от стоїш...

— Все? — запитує Павло Степанович, і глузливі вогники починають спалахувати в його очах.

Ти ще більше похнюплюєшся, усім своїм виглядом показуючи, що більше нічого не маєш сказати.

— Герой!.. Ну, герой!.. Бігла дівчина, а він їй — підніжку!.. Я ніколи не думав, що ти отакий боягуз. Бо тільки боягузи знущаються над слабшими, над тими, хто не може дати їм здачі...

Все стискається у тобі в якийсь слизький, бридкий клубочок. Стоїш і не знаєш, куди подітись од сорому. А Павло Степанович, ще трохи подивившись на тебе, так само тихо скаже:

— Можеш іти!

І ти виходиш од нього, ледь переставляючи ноги. Особливо оту, що через неї перечепилася Валька. І треба ж було їй пробігати саме повз тебе! Немов інші хлопці не стояли тоді в коридорі!

Ніколи не кричав на нас Павло Степанович, а боялися ми його більше, ніж будь-якого іншого вчителя.

Тож цілком природним був мій відчай, коли Павло Степанович став викладати у нас алгебру, і я ніяк не міг її зрозуміти.

Я її розумів, але не так, як інші. Ну, ніяк не міг уявити, як це можна додавати, віднімати, множити і ділити не цифри, а літери! І коли я списував з таблиці, що $a + b = c$, то все у мене бунтувало, кричало, і мені хотілося задушити кожну оту літеру, як найлютішого ворога!

На другий день у мене в єдиного не було виконане домашнє завдання. Я міг би простісінько списати у Ванька, але отой бунтарський протест був сильніший від страху одержати незадовільну оцінку.

Павло Степанович мовчки вислухав мої плутані пояснення, так само мовчки пішов од моєї парти до стола. На загальний подив, він не розгорнув класного журналу, не вивів проти мого прізвища незадовільної оцінки. Про щось хвилинку подумав, потім, наче нічого й не трапилося, став пояснювати дальші правила.

Тільки, як продеренчав дзвінок, наказав:

— Після лекцій зайдеш до мене.

— Перепаде ж тобі на горіхи! — журився разом зі мною Ванько. — Він тебе до смерті занукає.

Коли закінчилась лекція, я несміливо постукав у двері завпеда.

— Увійдіть.

Павло Степанович, на мій великий подив, цього разу і хвилини не тримав мене біля дверей.

— А, це ти! Ну, заходь!

І коли я підійшов до стола, показав на стілець:

— Ну, сідай!

Я сів — на самісінький краєчок. Дивився на облізлі, аж білі, носки своїх черевиків, і все у мені стискалося в сіренький клубочок.

Павло Степанович пройшовся сюди-туди по своєму тісному кабінеті, зупинився біля мене, поклав на моє плече руку:

— То не виходить нічого з алгеброю?

Здивований, вражений, я наважився звести голову, подивитися в обличчя учителя: очі його сміялися. Спалахували за скельцями веселими вогниками, і не було в них звичної суворості.

Павло Степанович підсунув інший стілець, сів поруч.

— А знаєш, я колись точнісінько так само не міг збагнути, щоб літерами можна було оперувати, як цифрами... А потім алгебра стала найулюбленішим моїм предметом... Ну, давай помізкуємо удвох...

За годину я вийшов од Павла Степановича... Та де вийшов — вилетів! Таким галопом, що мало не збив з ніг Ванька, який терпляче чекав на мене.

— Ну, що?.. Що він там тобі сказав?..

Я ухопив його кепку за козирок, насунув її йому аж на очі, закричав щосили на вухо:

— А плюс В дорівняє С!..

Відтоді Павло Степанович не здавався мені таким страшним, як раніше. Хоч поважав я його тепер не менше.

А нашого клясного керівника Віктора Михайловича ми анітрохи не боялися, зате дуже любили. Прямо-таки жити без нього не могли! Він без нас ще міг би прожити, а ми без нього — ніяк!

Я вже згадував, що Віктор Михайлович був дуже молодий. І, не зважаючи на оту свою молодість, він зовсім не ганявся за напускною солідністю, як це робила більшість молодих учителів. Він був скоріше нашим старшим товаришем, аніж суворим керівником, і тому в нас майже не було від нього таємниць.

Пам'ятаю, як взимку, на великій перерві, наш п'ятий "б" воював із шостим "а". Нас було менше, і шестиклясники, незважаючи на наші відчайдушні зусилля, зламали наш опір та й погнали з поля бою.

— Ур-р-а!

Ми ганебно тікали, а нам у спини, в потилиці гупали сніжки ворожих вояків.

Тоді Віктор Михайлович, який стояв саме на ґанку, не витримав. Скинув пальто, метнувся нам навперейми.

— Ану, хлопці, за мною!

Схопив грудку снігу і перший побіг назустріч "ворожому війську".

Тепер уже наше "ура" лунало над полем бою. Кричали ми так грізно, бігли за нашим учителем так дружно, що шестиклясники після короткої, але лютої сутички кинулись навтікача.

— Стійте, хлопці, лежачих не б'ють! — підняв Віктор Михайлович руку, коли ми, загнавши ворогів у приміщення, поривалися добити їх у коридорі.

Розчервонілі, горді, поверталися ми з великої перерви.

І як же ми пишалися нашим керівником. З яким захопленням дивились на нього! Такого ж червоного, як і його учні, від ніг до голови залі-пленого снігом. Бо шестиклясники, одбиваючись, в першу чергу намагалися підбити нашого командира.

Макарів Яр

Гравюра Ю. Логвина

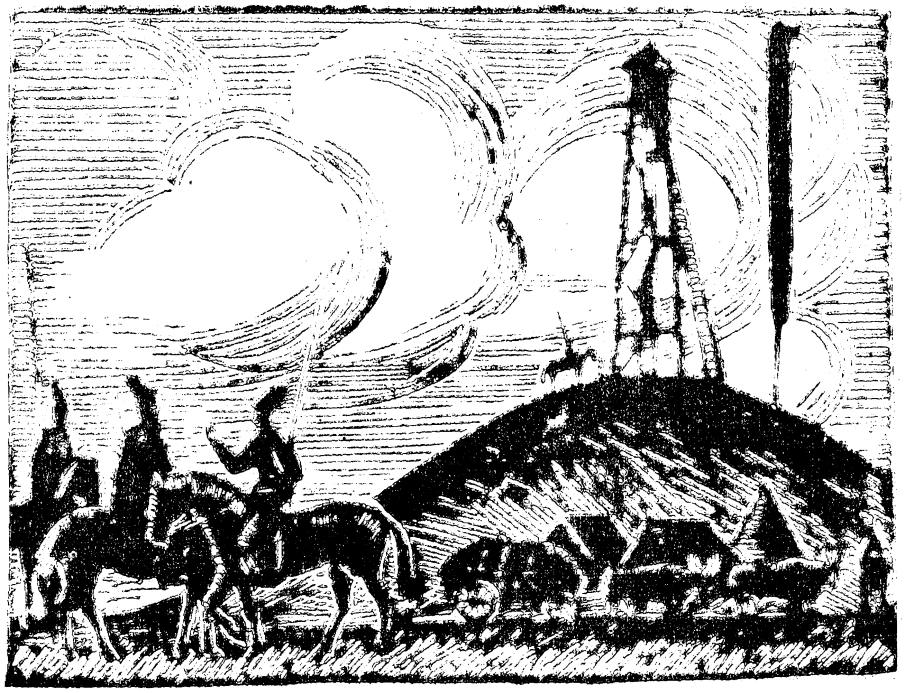

От він який, наш Віктор Михайлович!

Дуже подобалось нам і те, що він ніколи не звертався до нас із ненависним, остогидлим нам словом "діти". Воно, оте слово, принижувало нашу гідність. Бо як полоти чи копати город, носити воду, рубати дрова, пасти худобу, прибирати в хаті, то ми вже не діти, ми вже дорослі, нас уже й "женити пора" й "віддавати скоро заміж". А як у клясі, за партою, то — "діти!"

Віктор Михайлович, звертаючись до нас, називав не дітьми, не товаришами, а просто хлопцями і дівчатами, як своїх молодших друзів. І, їйбогу, це страшенно подобалось нам, і ніскілечки не підривало його авторитету!

Приїхавши до нашого села, Віктор Михайлович оселився у Миколиних батьків — займав невелику кімнату, що виходила вікнами у садок, і ми знали про кожен крок нашого вчителя. Як він рано встає, робить зарядку, як обливається потім холодною, прямо з колодязя, водою, а взимку обтирається снігом. Що він їсть і як йому Миколина мати все підсипає в тарілку, "бо вас же захарчували на міських тих харчах, там і поїсти як слід не дадуть", — все ми знали про Віктора Михайловича. Знали навіть те, з чим він крився від нас: що Віктор Михайлович безнадійно закоханий у Галину Іванівну.

Правда, він не смикав її за коси, не штовхав у спину, не давав їй підніжки і навряд чи наважився б узяти заради неї жабеня до рота, але й без цих видимих знаків уваги нам було, як Божий день, ясно, що Віктор Михайлович не може і дня прожити без Галини Іванівни..

Першими помітили це наші дівчата. Помітили та й почали перешіптуватись поміж собою, страшенно горді тим, що вони знають щось, невідоме нам, хлопцям.

Але хіба жінота створена для того, щоб зберігати таємниці? Не минуло й дня, як і друга, чоловіча, половина п'ятого "б" була втаємничена в сердечні справи нашого керівника.

Від того дня, як наша кляса дізналася про сердечні справи Віктора Михайловича, ми жили тільки звістками про те, що протягом минулої доби сталося поміж нашим керівником та Галиною Іванівною.

— Віктор Михайлович провів Галину Іванівну після школи додому!..

— Віктор Михайлович справив нові штани!..

— Галина Іванівна чомусь розсердилась на Віктора Михайловича!..

— Учора вони помирилися!..

Десятки пар уважних очей стежили за Віктором Михайловичем та Галиною Іванівною. Очей, від яких ніщо у світі не може сховатися.

Потім на безхмарному горизонті стосунків Віктора Михайловича та Галини Іванівни з'явилася третя постать, і ціла наша кляса аж закипіла від благородних ревнощів.

Цією постаттю виявився один із аристократів нашого села, визнаний ватажок паруботи машиніст паровоза Федір Бурлака. Та не просто собі машиніст, а уславлений рекордсмен, фото якого публікувалося навіть у районній газеті.

Дізнавшись, що у Віктора Михайловича появився такий грізний суперник, ми не на жарт стривожились. Та й як же не тривожитись, коли ніхто у нашому селі не мав таких блискучих, із рипом чобіт, таких синюючих штанів-галіфе, таких червоних сорочок із справжнього оксамиту, що прямо-таки очі сліпили, виглядаючи зпід чорного теж нового-новісінького піджака! А коли додати ще й кепку з наймоднішим куцим козирком, ще й з ґудзиком зверху, та високий зріст, та широкі дужі плечі, то не диво, що не було в нашому селі дівчини, як потай не зітхала б за ним!

До того ж Федора Бурлаку завжди обирали в президію всіх урочистих зборів, і він сидів праворуч од голови сільради.

А Віктора Михайловича не обирали ані разу. Віктор Михайлович скромно стояв десь позаду, і не міг похвалитись ані модною кепкою, ні оксамитовою сорочкою, ні отакими блискучими чобітьми з рипом. Були, правда, у нього нові штани, але куди тим одним-однісіньким штаням до багацького вбрання Федора Бурлаки!

Тож зрозуміла зажура, яка оповила всю п'яту "б", коли ми дізналися, що Федір Бурлака став упадати за Галиною Іванівною.

Кожен день приносив нам усе тривожніші вісті:

— Учора вони проводили Галину Іванівну вдвох...

— Федько хвалився хлопцям, що він одшиє Віктора Михайловича...

— Галина Іванівна, коли прощалася, то Віктору Михайловичу тільки тицьнула долоню, а Федькові усю руку подала...

Бідний наш Віктор Михайлович! Він марнів, худ на очах, і щоранку вже не одне — двоє відер виливав на себе!

Коли ж ми дізналися, що Галина Іванівна, прощаючись, подала Федькові аж дві руки, а Віктор Михайлович узявся за третє відро, наш терпець увірвався. Ми вирішили, що настала пора рятувати нашого вчителя.

— От тільки як? — хвилювались дівчата.

— А це вже наша справа! — відрізали ми.

Не день і не два ламали ми собі голови, що маємо робити. Найбільш рішучі пропонували розібрати рейки, коли Федько гнатиме свій паротяг; інші хотіли пригостити його з-за тину дрючком, щоб він і дорогу забув до Галини Іванівни. Але після тверезого роздуму ми відкинули обидва варіянти. Бо спробуй вгадати, яким саме паротягом їде Федір Бурлака! І потім: розібрати колію — за це, знаєш, що буде? Та кому ж охота сидіти в тюрмі!

З-за тину дрючком — теж не випадало. Добре, як уцілиш відразу по голові та зіб'єш із ніг. Ану ж промахнешся!.. Куди тоді од нього втечеш?... Ото ж то...

Виручили нас, самі того не відаючи, артисти міського театру, що приїхали до нашого села давати виставу.

Ще заздалегідь по всьому селу були розклеєні величезні афіші, в яких повідомлялося, що буде показана п'єса Івана Франка "Украдене ща-

стя" і що квитки можна заздалегідь придбати у крамаря дядька Матвія. Квитки оті були дорогенькі, не по наших дірявих кишенях, і нам лишалося тільки спостерігати, як дядько Матвій одриває довгі смужки паперу з друкованими літерами, що повідомляли, яка саме буде вистава і коли вона розпочнеться.

— Голова сільради аж п'ять квитків узяв!

— А Павло Степанович три...

— Їм-то можна. У них грошви — кури не клюють!..

Врешті діждались, що до крамниці зайшов і Віктор Михайлович.

— Купує... Два купує... Для себе і Галини Іванівни...

А згодом були приголомшені ще однією звісткою:

— Федір Бурлака теж два квитки взяв!

Отут ми й зрозуміли, що суперники кинули, як-то кажуть, один одному свої рукавички. Що від того, чий квиток візьме Галина Іванівна, залежить дальша доля нашого клясного керівника.

Після лекції ми, хлопці п'ятої "б", зібралися на таємну нараду. Ми вже знали, що нам робити, лишилося тільки уточнити деякі деталі.

— В кого сидить квочка на яйцях? — запитав Ванько.

Майже всі підняли руки.

— Щоб кожен приніс по бовтку!

Того вечора по всьому селу кричали квочки. Потім кричали матері, допитуючись, яка це бісова личина лазила по яйцях, що потовкла половину. Але справа вже була зроблена, і другого дня, перед уроками, ми знову зійшлися за школою у бузині.

— Принесли?

— Принесли.

— Викладайте!

Хлопці — хто з-за пазухи, а хто з кишені, — почали діставати бовтки. Руки в усіх були подзьобані — видно, не так легко зігнати квочку з гнізда, та хто з нас звертав увагу на такі дрібниці!

Ванько трусив кожну крашанку над вухом — перевіряв.

— Сімнадцять — сказав він задоволено. — Досить... Хай мені тепер голову відірвуть, якщо Галина Іванівна хоч підступиться до нього!

В суботу, ще й не зайшлося на вечір, а ми вже засіли за тинами обабіч вузенької вулиці: боялися проґавити Федька. Сиділи довго, і вже почали побоюватись, що Бурлака пішов іншою вулицею, як Ванько, який стояв у дорозі, махнув кашкетом і побіг у наш бік, згинаючись:

— Іде!

Ми припали до тинів.

Вулицею, порипуючи начищеними чобітьми, наближався Федір Бурлака, сині штани-галіфе, червона сорочка, чорний піджак, ще й ріжечок білої хустки, що виглядає із нагрудньої кишені. А на голові — наймодніший кашкет із коротким козирком та ґудзиком.

Федір — все ближче і ближче, і затиснені в наших руках бовтки аж мокріють од поту.

Ось він уже за п'ять кроків од мене... за три... Де ж Ванько? Чого не подає команди?

— Вогонь! — лунає відчайдушний голос Ванька.

Федір повернувся на той голос і дістав бовтком прямо межи очі. І не встиг піднести руку, щоб захиститися, як злива бовтків полетіла в нього у спину, у груди, у голову — за якусь мить він перетворився на суцільну розчавлену крашанку.

Ми не стали чекати, поки Федір продере свої очі, — чимдуж побігли до клюбу.

Там уже стояв Віктор Михайлович. Схудлий, змарнілий, але такий нам дорогий, що ми пішли б за ним у вогонь і в воду. Тримав у руці два квитки, виглядав Галину Іванівну.

Як нам хотілося підбігти до нього й сказати, щоб він не тривожився! Що його супротивникові зараз ані до вистави, ні до Галини Іванівни. Кожен з нас знав, як жахливо смердить розбитий бовток. Один! Бурлаці ж їх дісталося аж сімнадцять!

— Іде! ..

Віктор Михайлович теж побачив Галину Іванівну. Зраділо помахав до неї квитками, наче перепустками до раю, поспішив їй назустріч.

Вони про щось розмовляли, і Галина Іванівна раз по раз поглядала в той кінець, звідки мав появитися Федір Бурлака.

Потім на ґанок вибіг розпатланий Гриць — наш завідуючий клюбом. Він махнув рукою, вимагаючи тиші, щосили закричав:

— Громадяни, котрі мають квитки, прошу заходити! Зараз починається вистава!

Галина Іванівна востаннє глянула в той бік села, де саме одчищався від бовтків Бурлака, гордо струснула красивим волоссям і подала руку Віктору Михайловичу...

За місяць вони справляли весілля. І ми там були, мед-пиво пили: по вусах текло, а в рот не попало.

(Далі буде)

З ОДУМІВСЬКОГО ЖИТТЯ і ПРАЦІ

З ЖИТТЯ ЛІТНЬОГО ТАБОРУ ЮНОГО ОДУМ-у

"50-ЛІТТЯ УНРади" НА ОЗЕРІ СІМКО, КАНАДА

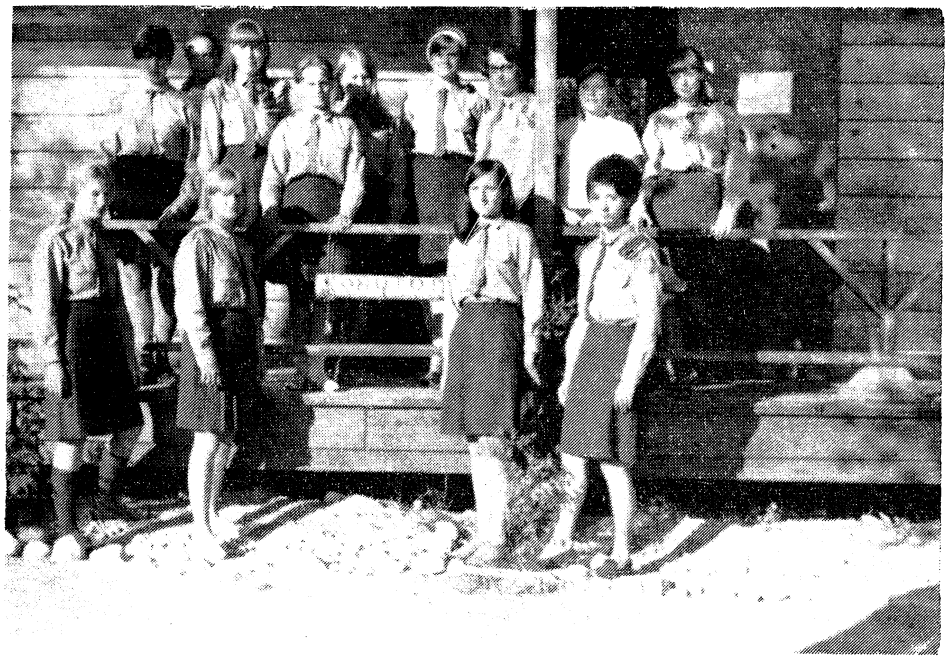

Чота "Конотоп"

Чота ім. М. Грушевського

ДЕ СКАРБНИЦЯ ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ?

Років сто тому у Києві продавалась невеличка книжечка, видрукована на сірому низькосортному папері під назвою "Запорізький рукопис". Метикуваті прикажчики з книгарень запевняли, що той рукопис справді належав колись старому запорожцеві, який "взяв та й списав усі скарби, де і як лежать", бо сподівався "може коли сам повернеться на Україну та знайде ті скарби і побере гроші". Але невблаганна смерть скосила підтоптаного дідугана, а його рукопис через десяті руки потрапив до видавця.

У тій книжечці налічувалось триста п'ятнадцять прикмет, за якими нібито можна було знайти скарби на терені двох колишніх воєвідств — Київського і Брацлавського. Там було, наприклад, таке:

"...Над Дніпром, чи вище, чи нижче Переяслава, спрашуй, де гребля прозивається Попова, то нижче греблі гляди Бакай болото. Над болотом похила верба, у вершини розсоха, прямо від розсохи в грязі казан і два відра грошей..."

Похилі верби, дуби з вирізаними на корі таємничими позначками — підковами, шаблями, хрестами, — дерев'яні криниці, могили з хрестами чи без хрестів, печери по берегах Дніпра, про які йшлося на сірих сторінках книги, розбурхали фантазію мрійників і викликали цілу епідемію пошуків скарбів.

І справді, інколи знаходили напівзотлілі пістолі, шаблі, дорогоцінний посуд, золоті та срібні монети, клапті напівзогнилих, східних тканин. Шукачі скарбів навмання розкопували всі підозрілі місця. Здобуті речі потім перекочовували до музеїв, а найчастіше — в колекції збирачів запорізької старовини.

У неспокійні роки, віддалені цілими століттями од нашої доби, не було кращої схованки для різного добра, як земля. Хоч по ній і потопом котились орди татарських людоловів, хоч повсюди блукали загони польської шляхти. Все збіжжя, нажите тяжкою працею, здобуте під час далеких похо-

дів на татарські улуси та турецькі міста, закопувалось в землю. Закопані речі століттями тліли в землі.

ПРИСМЕРК

На початку червня 1775 року Запорізький Кіш на притоці Дніпра, річці Підпільній, доживав останні дні. Навколо нього стягувалось наїжачене багнетами і польовими гарматами кільце 60-тисячної царської армії під командуванням генерал-поручника Теклі. Бунтівний дух запорізької сіроми, волелюбні січові традиції давно вже стали кісткою в горлі кріпосницькій монархії Катерини II. Теклі віз підписаний царицею наказ про зруйнування Січі, в якому наголошувалась найбільша провина запорожців: "Намерение составить из себя посреди отечества область совершенно независимую, под собственным своим неистовым управлением".

Момент для атаки був вибраний дуже вдало: ще не всі запорожці повернулись з турецької війни, слабкими були січові укріплення. Козацька верхівка на чолі з кошовим отаманом Калнишевським, писарем Глобою, суддею Головатим навіть не думали про збройний опір. Вони сподівались, що Катерина II закріпить за ними всі землі і майна, якими володіли й раніше. Старшину підтримало духовенство, загрожуючи прокляттям тим, хто наважиться лити "брат ню кров християнську".

Поволі стягувалось кільце з одягнених в біло-голубі мундири піхотинців царської армії, гармат і гвардійської кінноти, а на січовому майдані вирувала остання козацька рада. У безнадії і розпачі стискувались козацькі серця: куди підуть, коли солдати розкидають їхнє гніздо, де прихилять свої голови? Раптом пролунав крик: "Назад! До султана! До султана!" Шлях у турецьке підданство запорожцям показав ще цар Петро I, зруйнувавши за зраду козацької старшини Січ на острові Базавлук. П'ять тисяч запорожців, поголовно сірома, якій нічого втрачати, вирішили йти в турецькі землі. Старшина полегшено зітхнула. Вті-

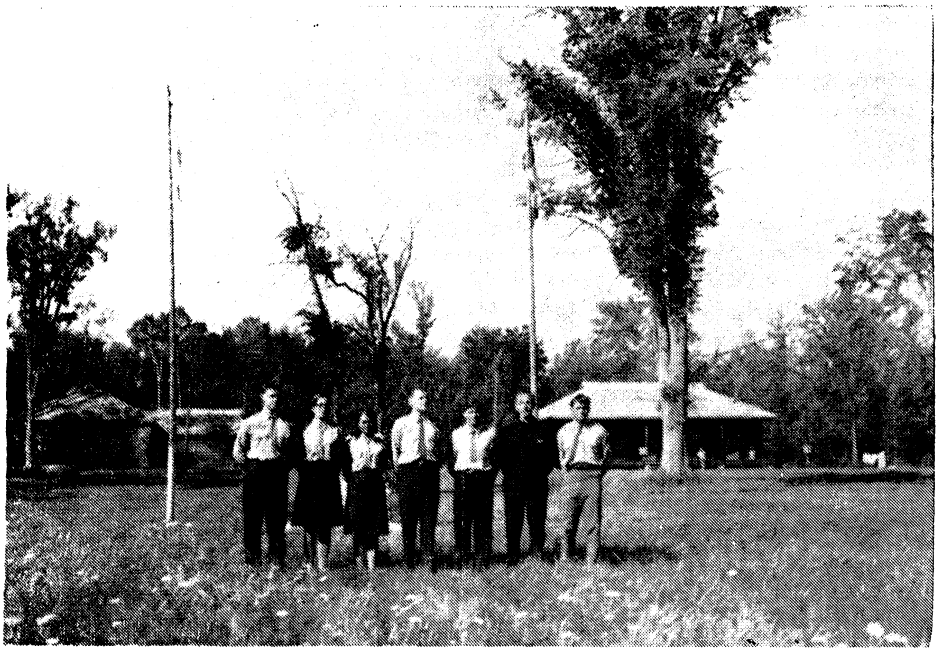

Команда табору біля прапорів

Exposition universelle et internationale de 1967
Universal and International Exhibition of 1967

"Terre des hommes"
"Man and his World"

Ukrainian Democratic Youth Association

Ce document atteste que le titulaire a participé au Festival Mondial tenu dans le cadre de l'Exposition universelle et internationale de 1967, Montréal, Canada, du 28 avril au 27 octobre 1967

Appeared in the Bandshell Festival of the Universal and International Exhibition of 1967, held in Montreal, Canada, from the 28th day of April to the 27th day of October, 1967

(C)

Ambassadeur et Commissaire Général — Exposition universelle et internationale de 1967.

Ambassador and Commissioner General — Universal and International Exhibition of 1967.

Об'єднаний одумівський хор (дивись нашу обкладинку) під керівництвом І. Козачка брав діяльну участь в концертах, що відбувалися під час Світової Виставки в Монтреалі.

На нашому фото: грамота, яку ОДУМ дістав від керівництва Виставкою за свої успішні виступи на мистецькому фестивалі.

качам передали зброю, деякі військові клейноти і частину золота, срібла та інших коштовностей з військової скарбниці.

МАНДРИ В НЕВІДОМЕ

Втікачі щасливо прослизнули поміж заслонами царської армії, пронісши з собою частину скарбів. Решту коштовностей, які залишились у запорізькій скарбниці, — золоті та срібні монети різної чеканки, багато оздоблена зброя, ювелірні вироби, гаптовані тканини, східні килими, розграбували царські генерали при зруйнуванні Січі. Донські козаки потрощили навіть всі ікони в січовій церкві, видряпуючи золото й срібло з окладів. Лише невеличка частина цього добра осіла в царській казні. Після смерти управительки одного з маєтків фаворита цариці князя Потьомкіна на горищі її особняка в Петербурзі було знайдено сімнадцять запорізьких знамен, хоругв, бунчуків. Вважають, що князь зажадав їх як частину здобичі і зберігав при собі, пишаючись славетними трофеями. Нині ці клейноти зберігаються в Ермітажі.

А де ж скарби, вивезені січовиками? До турецького султана запорожці прибули без майна. Довго жили в очеретяних куренях, ходили на заробітки до міст і лише поволі напташували хатнє начиння. Отже, запорожці позбулись всього взятого ще на території України. Але яким чином? Якщо заховали, тоді де? Дуже мало запорожців рушило в далеку дорогу на чайках: човнів було занадто мало. Переважна більшість ішла пішки чи їхала кіньми. Головували над ними отаман Бахмет, який потім став кошовим Задунайської Січі, та отаман Губа.

НЕПЕВНІ КОНТУРИ

Один благочестивий паломник з України, що їздив в Палестину через Константинополь зустрів у турецькій столиці стодвадцятирічного діда, брата померлого на чужині запорізького отамана Семена Губи. Старий запорожець, в очі якому вже заглядала смерть, дуже зрадів землякові і розповів йому все, що найдужче врізалось в пам'ять. Згадка про військову скарбницю. Всі коштовності, на в'ючені на коні, були доручені курінному отаману Семену Губі та ще кільком найдовіренішим запорожцям. Невеличкий загін, до якого потрапив молодший брат отамана Губи, відділився од втікачів. Дійшовши до Бугу, останньої перепони на шляху до турецьких земель, козаки завагались, чи варто везти скарби на чужину. Адже у козацьких серцях жила надія при нагідно повернутися на батьківщину. Як би тоді згодилось Січі золото та срібло! Порадившись, козаки вирішили взяти з собою лише клейноти та ікону Святої Покрови, а військову казну заховати в надійному місці.

Козацька переправа. Гравюра Ю. Логвина

У старій могилі поблизу переправи була влаштована схованка для скарбів: срібла, коштовної зброї, ікон. Золоті монети і речі, переплавлені на злитки, заховали в іншому місці. За орієнтир правив хрест, під яким не було ніякого поховання. Від хреста треба було відміряти сім сажнів:

"...Там мусіла бути канава, а в ній великий камінь, а як не буде каменю, знайдеш в ній ланцюг. Одним кінцем він прив'язаний до дверей погреба, другим — до закопаного в землю кам'яного стовпа. Відкопаєш одні двері, під ними знайдеш

ще двоє, які ведуть у різні погреби..."

Повернувшись на Україну, паломник за п'ятдесят кілометрів від міста Вознесенська знай шов те місце, де запорожці переправлялись через Буг. На розмитій могилі стирчав одинокий хрест, але, відмірявши сім сажнів, шукач скарбів уперся в дім волосного старшини Івана Заболоцького. Господар будинку кудись поїхав у справах. Його старезна мати неприв'ітно прийняла гостя, але потім пробалакалась, що багато років тому, ще в іншій хаті її покійний чоловік прийняв на ніч якогось діда. Вранці старий признався, що він колишній січовик і знає, де захована запорізька казна. Знайшли й те місце, але на ньому якась вдова встигла вибудувати хатину. З нею вдалось помінятися оселями. Бабин покійний чоловік пробив глиняну долівку і наштовхнувся на величезний камінь. Насилу виколупавши його, стрибнув у яму. Звідти війнуло затхлим повітрям. Вирішили деякий час перечекати. Згодом з'ясувалось, що, підіймаючи камінь, чоловік захворів. Вмираючи, вигнав з хати зловісного діда, заборонив своїм дітям шукати заклятий скарб і звелів опустити камінь в отвір та закидати глиною. Пізніше вже волосний старшина, пам'ятаючи батькову смерть, вибудував на тому місці піч.

Незабаром хату волосного старшини знесли в зв'язку із земляними роботами по спорудженню ґрунтового шляху. І точне місце, де вона стояла, забулось. Місцеві шукачі скарбів перерили всі могили вздовж шляху, але так нічого й не знай шли.

НА ЗАКІНЧЕННЯ

Деякі натяки з далеких часів руйнування останнього Коша Запорізького свідчать про те, що запорізька скарбниця була захована в південних степах. Навряд, чи була вона знайдена в пізніші часи, бо дуже небагато людей знали про місце схову скарбів. 1828 року задунайські козаки повернулись на Україну, але серед них вже не було тих, хто більш, як п'ятдесят років тому закопував скарби. Та й на антикварному ринку Росії не з'являлися якісь речі, про які можна було сказати, що вони з козацької казни.

"Молодь України" 1964 р.

П. Коломієць

ГОСТІ З ІНШИХ СВІТІВ ЧИ АТМОСФЕРНИЙ ЕФЕКТ?

Останнім часом у різних частинах світу знову спостерігали незвичайні небесні явища, відомі під назвою "літаючих тарілок".

Минулого року в пресі повідомлялось, що над авіяційною базою в Сінтра за 35 км від столиці Португалії Ліссабони протягом 3 годин літав якийсь предмет. "Він випромінював червонувате світло, що раптом змінювалось сліпучо-білим блиском. Швидкість нерозпізнаного літаючого об'єкта (НЛО) майже така, як у реактивного літака.

"Небесні незнайомці" з'являлися ще в давнину. Відомий давньоегипетський запис часів Тутмоса III, в якому йдеться про вогняне коло, що піднімалося над землею в рік 22, третього місяця зими.

В одному латинському рукописі сповіщається про загальний переляк у манастирі Бейленд (Йоркшір, Англія), спричинений дивним літаючим об'єктом. Абат Генрі саме збирався виголосити молитву, коли над ним промчав дивний сріблястий диск. Ішов 1290 рік.

У 1887 році над одним датським судном з'явились два тіла, одне з яких випромінювало світло. Один із предметів "з ревом упав у море".

Повернімось у XX століття. У 1925-1928 рр. експедиція під керівництвом М. Реріха обслідувала Центральну Азію. Одного разу в Гімалаях учасники експедиції записали:

"Сонячний безхмарний ранок — сяє блакиттю небо. Крізь наш табір стрімко мчить величезний чорний шуліка. Наші монголи і ми спостерігаємо за ним. Аж ось один з бурятських лам піднімає руку до неба. Що там? Білий повітряний шар? Аероплян?

І ми помічаємо: на великій висоті щось блискуче рухається у напрямі півдня. З палаток принесли три сильні біноклі. Спостерігаємо сфероїдне об'ємне тіло. Воно чітко виділяється на фоні синього неба. Рухається дуже швидко. Потім ми помічаємо, як змінюється його напрям, все далі й далі до заходу, і, нарешті, воно зникає за сніговим хребтом Гумбольдта".

Однак, все, про що ми розповіли, — це окремі поодинокі випадки. Справжня "тарілкова епідемія" почалась 24 червня 1947 року, коли американський бізнесмен Кеннет Арнольд приземлився на своєму літаку на аеродромі в Якіме (штат Вашінґтон) і сповістив, що в районі гори Маунт-Рейнір він бачив групу тарілкоподібних літальних апаратів.

Майже одразу було висунуто "припущення", що це "секретна зброя росіян", але його швидко відсунула на другий плян версія про іншопланетне походження НЛО.

У наступні роки (особливо в період з 1950 до 1956 рр.) було відзначено чимало випадків появи НЛО, серед яких спостерігалися боліди, кулезонди, кульові блискавки.

Більшість випадків появи "тарілок" можна пояснити природними причинами, що й зробив Д. Мензел у своїй книзі "Про літаючі тарілки". Однак деякі пояснення явно "притягнуті за вуха", що, можливо, є наслідком суб'єктивізму автора. (Зазначимо, що безапеляційність суджень, властива як прихильникам гіпотези про "розумне" позаземне походження НЛО, так і її противникам, являє собою одну з основних перешкод для серйозного вивчення цього феномена).

Не будемо займатись безпредметним гаданням про походження "літаючих тарілок". Наведемо лише кілька найцікавіших випадків.

7 січня 1948 року над військово-повітряною базою Годмен (США, Форт-Нокс) з'явилася куля, схожа на металеву. Три винищувачі негайно піднялись у небо. "Невідомий предмет почав віддалятись. Двоє льотчиків відстали, але капітан Т. Ф. Мантелл продовжував переслідування. Він спо-

вістив, що "втікач" величезного розміру (діяметр близько 150 м.) і яскраво світить. Остання радіограма Мантелля, передана о 15 год. 15 хв., була: "Ця штука набирає висоту і рухається з тією ж швидкістю, що і я... тобто 360 миль на годину. Піднімусь на висоту 20.000 футів, і, якщо не зможу зблизитись, припиню переслідування". Через кілька днів уламки його літака були знайдені недалеко від Форт-Нокс.

23 липня 1948 р. о 2 год. 45 хв. льотчики цивільної авіяції США К. С. Чайльз і Дж. Б. Уіттед спостерігали під час польоту в штаті Алабама дивовижний літальний апарат. "...Він був сигароподібної форми, близько 100 футів довжиною і вдвічі товщий, ніж бомбардувальник В-29, на поверхні — жодного виступу. Ми помітили його одночасно.

...Предмет цей летів прямо на нас, і ми різко повернули ліворуч. Він теж повернув і пронісся мимо. Потім той "пілот" ніби враз помітив нас і, піднявши ніс своєї машини, злетів у хмари. Він випустив ззаду величезний сніп полум'я, так що наш ДС-3 навіть заколивався.

Ми не помітили жодної живої душі. Збоку, вздовж фюзеляжу, тяглася яскрава темно-синя смуга — так горять лямпи денного світла у заводських цехах. Вихлопи полум'я були червонувато-оранжевого кольору, більш світлі до країв, ніж у середині..."

1 травня 1949 р. над Бургундією (Франція) було помічено величезний диск, що залишав під час польоту слабкий слід. Методом тріянгуляції визначили висоту польоту — 30 км.

21 вересня 1951 р. над західним узбережжям США патруль з трьох винищувачів намагався перехопити НЛО, який був від них на відстані кілометра, але... всі вони розпалися у повітрі.

У 1954 р. над Флоренцією (Італія) пролетів НЛО, який під час футбольного матчу спостерігали тисячі глядачів. Одразу ж після його польоту на землю посипалась павутиноподібна маса, яка за кілька годин зникла безслідно. Аналіза, проведена директором флорентійського університету, показала, що ця речовина складається із сполук бору і кремнію.

Подібна речовина випала і у 679 р. н. е. над Осакою (Японія). Довжина "волокон" у цьому випадку була близько 2 метрів.

А 29 травня 1963 року над Кубою... Однак, наведемо краще слова самого Фіделя Кастро з його заяви від 3 червня 1963 р.

"Генеральний штаб революційних збройних сил повідомляє, що 29 травня цього року між 10 год. 10 хв. та 10 год. 30 хв. ранку жителі району Санті Спіріжус були стривожені блискучими предметами, що повільно спускалися з повітря у цьому районі.

Усі свідки, в тому числі солдати збройних сил, переконалися, що мова йде про кулі різного розміру, які, очевидно, були скинуті не великій висоті. Вони розчинялись, торкаючись землі і залишали драглисту речовину, що швидко зникала... Сильні зливи, які випали одразу після цього, утруднили збирання зразків для проведення лябораторної аналізи".

У січні 1965 р. газети США надрукували повідомлення, що 29 грудня 1964 р. над штатом Меріленд з'явились два НЛО. За допомогою радіолокаторів визначили їхню швидкість — 7600 км год.

Є деякі повідомлення (поки що сумнівні), що близько двох років тому НЛО спостерігали на Україні.

З НОВИХ ВИДАНЬ:

Смолоскип — журнал української молоді і студентства, ч. ч. 4, 5 і 6, 1967 р. Торонто, Канада.

Юнак — журнал пластового юнацтва, жовтень 1967 р., Торонто, Канада.

Крилаті — журнал українського юнацтва ч. 9, 1967 р. Торонто.

Екран — ілюстрований журнал для молоді і стрших. Ч. 33-34, 1967 р. Чікаго, СЗА.

Дороговказ — орган вояцької думки і чину. Ч. 16(35), 1967 р. Торонто, Канада.

Листи до приятелів — ч. 168-169-170, 1967 р. і ч. 165-166-167, Кранфорд, СЗА.

Вісті з Сарселю — Наукове Товариство ім. Т. Шевченка в Европі, ч. 8, 1967 р. Париж-Мюнхен.

Вільна Україна — журнал української визвольної думки, ч. 54, 1967 р. Нью Йорк, СЗА.

Пластовий шлях — орган пластової думки, ч. 4 (15), 1967 р. Торонто, Канада.

Рідна школа — бюлетень ч. 4 (16), 1967 р. Видає Шкільна Рада УККА, Нью-Йорк, СЗА.

Наше життя — видає Союз Українок Америки, ч. 9, 1967 р. Філядельфія, СЗА.

Батьківщина — Каталог книжок, ч. І, 1967 р., Нью-Йорк, СЗА.

Світло — український католицький місячник, ч. 11 (539), 1967 р. Торонто, Канада.

За рідну церкву — офіційний бюлетень централі комітетів оборони обряду, традицій і мови української католицької церкви у СЗА і Канаді. Ч. ч. 5-6 і 7-8, 1967 р. Канада.

Євангельська правда — ч. 8, 1967 р., Торонто, Канада.

Д-р Олександер Фединський — *Бібліографічний покажчик української преси поза межами України за 1966 рік,* Український Музей-Архів у Клівленді, ч. 11, 1967 р. СЗА.

Kultura — Szkice, Opowiadania, Sprawozdania, No. 10-240, 1967, Paryz. Wydawca: Instytut Literacki.

Annual Review — External Aid Office, 1966-1967, Canada.

В ч. 150 "М. У." треба читати: на стор. 6, перша шпальта третій абзац згори "...в 1687 році..." замість "...в 1608 році..."

На стор. 8, друга шпальта тринадцятий рядок "...хоч у 1927 р...." замість "...хоч у 1917 році..."

Просимо шановних читачів вибачити нам цей недогляд.

Редакція

З ХРЕСТИН НА "МОЛОДУ УКРАЇНУ"

В суботу, 11-го листопада 1967 р. в Українській Православній Церкві Пресв. Тройці в Лондоні, Онт., о. М. Дебрин охрестив маленького Володимира, синка молодого подружжя Анатолія й Марії (уродж. Вайда) Голубовських. Хресними батьками були — брат батька, Микола Голубовський з Вудсток, Онт. і панна Анна Коломієць, з Філядельфії, США.

Молоді батьки мешкають зараз у Філядельфії, США, хрестили свого первенця в домі бабусі, п-ні Р. Голубовської у Вудсток, біля Лондону, Онт., де щасливий батько прожив свої молоді літа, а до одруження працював в колі одумівської молоді у Лондоні й де має своїх друзів.

Хрестини відбулися традиційно, в дружній атмосфері зустрічі розсіяних по цілому континенті земляків, згадувалась хуртовина війни, скитальщина і втрачена, страждаюча батьківщина, і, "радість з журбою обнімались".

На рідну пресу склали: $5.00 — Анат. Голубовський, $4.00 — п-во Вайда, $3.00 — М. Гумінський, по $2.00 — Г. Сніг, панна А. Коломієць, А. Абузов, Волод. Сніг, І. Кравець, разом — $22.00, які призначено на пресфонд журнала "Молода Україна".

Жертводавцям щира подяка, молодих батьків сердечно поздоровляємо з сином-первенцем, а новоохрещеному Володимирові бажаємо щасливого зросту й "Многих Літ!"

Приявний

Анатолія й Марію Голубовських вітаємо з народженням сина Володимира, бажаємо їм та маленькому Володимиру доброго здоров'я, щастя та довгого віку.

Всім жертводавцям дякуємо сердечно за підтримку журнала.

Редакція й адміністрація "Молодої України"

У хаті кожного одумівця повинен бути журнал

"МОЛОДА УКРАЇНА"

ПРИРОДА І ЛЮДИ

ОРАКУЛ ПОГОДИ

Кореспондент агентства Юнайтед Пресс Інтернейшил повідомив із Річмонда (штат Вірджінія, США), що 72-річний американський метеоролог - любитель Луїс Рубін, котрий передбачає погоду, виходячи з активности сонячних плям, вульканічної діяльности і циклів холодів, твердить, що він точно передбачив землетрус в Туреччині, хоч не зміг вказати район, де відбудеться цей землетрус.

Рубін працював в електропромисловості до 1931 року, коли його звалив параліч внаслідок операції мозку. Перебуваючи на протязі декількох років у нерухомому стані, він зібрав величезну статистику про рух і форми хмар, стежачи за ними з вікна лікарні.

Хоч Рубін і не зміг закінчити середню школу, в даний час він створює схеми хмар для шкільних посібників багатьох країн світу. Його схемами користуються військово - морські сили, берегова охорона і цивільна патрульна авіяція США.

З його слів, Рубін передбачив землетрус у Туреччині, спираючись на виверження вулкану Тааль на Філіпінах, що відбулось 15 червня. Щоб зареєструвати свої передбачення до того, як відбудеться те чи інше явище природи, він заздалегідь розсилає їх органам преси.

В поштовій листівці, яку Рубін послав 15 червня, говорилось про сильний землетрус, який повинен відбутись "приблизно 20 - 21 серпня".

Землетрус у Туреччині почався 19 серпня, але сильні коливання ґрунту продовжувались протягом декількох днів і викликали спустошення району, що знаходився поблизу від Ерзерума у східній частині країни.

Крім того, сповістили, що 21 серпня в південній частині Японії теж було зареєстровано коливання ґрунту.

Бюро погоди США не визнає гіпотези Рубіна, але він твердить, що за останні декілька років він передбачив землетруси, виверження вулканів і настання холодів з точністю до 90 процентів.

До числа його останніх, найбільш важливих передбачень відносять снігову бурю, що відбувалася в січні і лютому цього року, а також коливання ґрунту в Чілі.

Хоч дехто і не визнає висунуту Рубіном гіпотезу бурхливої погоди, його вважають спеціялістом в галузі творення хмар.

РІДНЯ ТИГРАМ

Єдиним місцем в Індії, де неможливо зустріти мисливців за тиграми, є район на кордоні з Бірмою, населений племенами дафла. При зустрічі з тигром людина з цього племени навіть не намагатиметься вистрелити в зажерливого звіра. Замість цього вона голосно крикне тигрові: "Я — твій брат!". І лише, коли необхідно, вживе заходів самозахисту.

Якщо через вимушені обставини жителеві племені випадає вбивати тигра, то за цим іде довга церемонія обряду, під час якого винуватець випрошує прощення у вбитого звіра.

Справа в тому, що племена дафла, чисельність яких становить близько 150 тисяч чоловік, вважають себе родичами тигрів.

ГІГАНТ МАЛЯЙСЬКИХ ДЖУНҐЛІВ

Чи існує ця загадкова тварина справді? Чи, може, це чергова нова сенсація, яких немало на білому світі У всякому випадку, багато газет у столиці Малязії — місті Куала-Лумпур помістило замітки про те, що глибоко в джунґлях Малайї живе гігантська мавпа зростом більше... семи метрів! Її сліди начебто були знайдені недалеко від міста Сегамата (в південній частині Центральної Маляйзії).

Сліди завдовжки 45, а завглибшки 10 сантиметрів! Вечірня столична газета "Малай мейл" пише про те, що серед місцевого населення ходять чутки про гігантську мавпу з прізвищем "мавас яранґ жіжі" (дослівно — забута горила), що живе в найглухіших куточках джунґлів.

Жителі розповідають про те, що ця величезна тварюка ніколи нікому не чинила зла, вона уникає зустрічі з людиною, і побачити її практично дуже важко. Проте, як це часто буває, знайшлись і свідки. Як повідомив кореспондент агенства Ройтер із Куала-Лумпур, який зацікавився чутками про мавпу, один сержант нічного поліцейського патруля поблизу Сегамата клявся, що бачив гіганта. Правда, даний свідком опис чудозиська оригінальністю не відзначається, — велика мавпа, вкрита густою чорною шерстю, з червоними очима, що горять.

У всій цій історії багато дечого звучить, м'яко кажучи, сумнівно. Але, може бути, у зв'язку з цим варто згадати, що деякі вчені висловлювали думку про так званих гігантопітеків — надгігантських напівмавп напівлюдей, що жили на Землі в незапам'ятні часи, які або вимерли, або були винищені первісними людьми.

Треба думати, що наука допоможе відділити факти від мітів і леґенд.

КИТИ - САМОҐУБЦІ

Табун невеликих китів наближався до узбережжя Каліфорнії. І раптом морські тварини почали кидатися на прибережні скелі і мілини. Гостре каміння розривало тіло китів, багато з них швидко втрачаючи сили, залишалися на піщаних мілинах. Тварини гинули.

Так недавно недалеко від каліфорнійського містечка Марафона загинуло дванадцять китів. Мало допомогли і спеціяльно створені служби рятування. Правда, деяких тварин вдалося відігнати від берега у відкрите море і тим самим врятувати їх від смерти. Це — далеко не перший випадок масового самогубства китів...

В чому ж причина такої дивної поведінки тварин? Що змушує їх "свідомо" йти на вірну загибель? Вчені поки що не можуть відповісти на це запитання.

Про цю "загадку природи" розповів кореспондент аґентства Ройтер з американського містечка Марафона.

ЗВІДУСІЛЬ

Руки — найкращий свідок

Віро Керана з італійського міста Варесе стверджує, що можливо впізнати батька дітей (і навпаки)... по долонях. При цьому він виходив з теорії американського професора Клоептира, який доводить, що вивчення рис на долоні руки може допомогти при діягностиці спадкових хвороб, уроджених серцевих захворювань, сліпоти, душевних травм тощо.

Керана почав свої спостереження ще в 1940 році, коли служив у італійській авіяції, де захоплювався "читанням з руки" своїх товаришів. З деяких долоней, які особливо його цікавили, він зробив гіпсові зліпки. Деякі його друзі-пілоти загинули під час війни. Керана відвідав після війни дітей загиблих, порівняв риси на їхніх долонях із своїми зліпками і виявив, що його гіпотеза підтвердилася.

ТЕЛЕФОН У КИШЕНІ

Одна з американських електронних фірм розробила оригінальне доповнення до звичайного телефону. За допомогою системи, яка одержала назву "покет фон" ви можете розмовляти по своєму телефону відійшовши від нього на відстань до 800 метрів. Система "покет фона" складається з двох вузлів: настільного блоку та кишенькового апарату, вага якого всього 230 грамів.

Щоб розмовляти з допомогою цієї системи, треба зробити деякі приготування. По-перше, знімають трубку стаціонарного телефону і кладуть її у спеціяльне гніздо на настільній панелі. При цьому подібний важілець автоматично вивільнює дві кнопки і з верхньої частини панелі висувається антена. Потім, коли хтось викликає вас по телефону, він вмикає передавач, розташований у настільному блоці, який передає цей сигнал кишенькковому апарату, що являє собою мініятюрний приймопередавач. Під дією сигналу виклику в останньому вмикається генератор, який виробляє сигнали специфічного "цвірінькаючого" тону.

Перш, ніж почати розмову, треба натиснути переговорну кнопку. При цьому посилається кодовий сигнал, який розмикає приймальний ланцюг у настільному блоці. Слухати співбесідника можна лише при відпущеній кнопці. Оскільки кожен "покет фон" має свій кодовий сигнал, інші апарати в зоні виклику не можуть приймати передавані сигнали.

СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

ВОСЬМИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС СФУЖО

Восьмий Літературний Конкурс СФУЖО, проголошений Світовою Федерацією Укранських Жіночих Організацій і уфундований Марусею БЕК, радною міста Дітройту, що мав за тему літературний есей, закінчився постановою Мистецького Жюрі на засіданні 14 вересня 1967 р.

Літературне Жюрі в складі: д-р Марія Кобринська, Богдан Кравців і д-р Галина Лащенко, розглянуло 12 надісланих творів і ствердило, що лиш невелика їх частина має прикмети літературного есею. Більшість творів — це літературно-критичні нариси. Беручи до уваги їх вартість та спорідненість жанру, Жюрі постановило нагородити —

першою нагородою у висоті 100 дол. твір **"Еволюція поглядів Т. Шевченка на українську жінку"**, якого авторкою по відкритті коверти виявилась **Ірина Пеленська** з Філядельфії.

Другу рівнорядну нагороду у висоті 100 дол. признано по половині двом учасницям:

За твір **"Безсмертя"**, якого авторкою по відкритті коверти виявилась **Марія Гарасевич** із Дітройту, і

за твір **"Ліна Костенко"**, якого авторкою по відкритті коверти виявилась **Мирослава Знаєнко** з Нью Йорку.

Жюрі ствердило різноманітність тематики й мистецьких засобів в інших творах, одначе їх не відзначило.

Д-р Марія Кобринська
Богдан Кравців
Д-р Галина Лащенко

СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

ДЕВ'ЯТИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС СФУЖО

З ініціятиви й фундації радної міста Дітройту Марусі БЕК створено при СФУЖО літературну нагороду для жінок-письменниць. У виконанні цієї постанови проголошуємо оцим

9. ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС СФУЖО

Предметом Літературного Конкурсу є короткий поетичний твір, що його розмір не переступає в поему чи довгу баляду. Вірш необмежений родом поетичного твору (сонет, елегія, ода і т. п.) чи змістом (чиста лірика, описовість, громадські мотиви) чи оформленням (римований, ритмований або й без цих прикмет традиційного вірша).

На нагороду призначено по 100 дол. за два рівнозначні твори.

У склад Журі 9. Літературного Конкурсу увійшли: д-р Іраїда Ґерус-Тарнавецька, проф. Ярослав Розумний і д-р Марина Рудницька.

Учасницями Конкурсу можуть бути жінки-поетки або всі, що хотіли б ними бути. Реченець Конкурсу — 31-го березня 1968 року.

Конкурсові твори слід надсилати у трьох примірниках під псевдонімом, подаючи справжнє прізвище автора в запечатаній коверті, на адресу "Жіночого Світу" з дописком "Для Комітету Літературної Нагороди".

"WOMAN'S WORLD", P. O. Box 791, Winnipeg, Man., Canada

ЦІКАВЕ

29 квітня 1616 року — дата смерти двох великих письменників Сервантеса і Шекспіра. Проте це не означає, що їх не стало в один день. Виявляється, Еспанія і Англія користувались різними календарями.

—o—

297 років працювали французькі філологи над складанням "Грама тики Французької академії". Коли у 1932 році книгу було видано, в ній виявили близько п'ятдесяти помилок.

—o—

Уявіть собі людину, яка б за два прийоми ставила на документах свій підпис. "Нісенітниця!" — скажете ви. А от візантійський імператор, згідно придворній етиці, мав ставити підпис таким чином: спершу писав половину ймення, а через добу дописував його.

—o—

Ідеально відшліфована більярдна куля більш шорстка, ніж поверхня Землі. Якщо збільшити її до розмірів земної кулі, то поверхня виявилася б більш нерівною, ніж Земля.

ЗВІДУСІЛЬ

ЕЛЕКТРОНІКА ПРОТИ АКУЛ

У США недавно випробовувався спеціяльний електронний прилад, який лякає акул. Цей винахід, здається, перший надійний засіб захисту від цих хижаків.

Прилад працює на батареях. Його вага — всього два кілограми. Він захищений від води спеціяльним футляром. Зовні виходять лише дві мініятюрні антени. Після повороту ручки прилад "випускає" електронні імпульси, які негативно впливають на нервову систему акул. Цей ефект однаковий для підводних хижаків усіх розмірів (навіть 25-метрових) і видів: відчувши сильний "електричний" удар, вони втікають. Цікаво, імпульси впливають лише на акул, в той час, як інші види риби на це не реаґують. Як вважає зоолог доктор Майямського університету Джон Гікс, на кожний вид риб впливає електромагнітна хвиля лише певної довжини. Людина також не відчуває тих сигналів, яких так бояться акули. Винахідники цього приладу — доктор Гікс і електронік Н. Біна.

МАШИНА ДЛЯ ОДРУЖЕННЯ

Американський соціолог доктор Е. Рісс заявив, що шлюби "за порадою" електронних машин більш міцні, ніж нормальні. Згідно "клясичної методи" люди спочатку закохуються, а потім вже з'ясовують, чи можуть жити разом. Доктор Рісс пропонує це робити навпаки. З допомогою тестів визначається профіль особи, який символічно відтворюється на перфораційній стрічці. На ній з допомогою символів шифруються нахили, темперамент, риси характеру, уподобання та інші відомості. Перфострічки, одержані від об'єктів обох статей, порівнюють і підбирають за таким принципом, щоб вони доповнювали одне одного.

Доктор Рісс твердить, що протягом восьми років він таким чином допоміг одружитися 1460 чоловікам та жінкам, і лише дві пари за цей час розлучилися.

До цієї операції можна поставитися по-різному. Навіть у Сполучених Штатах Америки висловлюється чимало критичних зауважень на адресу "кібернетичного кохання". Але в усякому разі це має значення з точки зору експерименту в надзвичайно важкодоступній для машин галузі людських відносин. Хтозна, може, кібери згодом навчаться допомагати людині навіть у цій сфері людського життя?

У видавництві "Смолоскип" вже появилась книга

ОСИПА ЗІНКЕВИЧА

"З ҐЕНЕРАЦІЇ НОВАТОРІВ"

Книга присвячена творчій молоді в Україні, а зокрема розглядові творчости І. Світличного й І. Дзюби. В джерельній розвідці знайдете також повну бібліографію обох переслідуваних молодих критиків та передруки їхніх важливіших статтей.

244 сторінки. Велика вісімка.

Ціна — 3 дол.

Замовлення слати на адресу:

SMOLOSKYP
284 South Kingsway
Toronto 3, Ontario

Ціна 40 центів

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

FUTURE FUEL OIL LTD.

& Service Station

945 BLOOR STREET WEST

Toronto — Ontario

24-ГОДИННА СОЛІДНА І СКОРА ОБСЛУГА!

Чищення і направа форнесів безплатна.

Скористайте з доброї нагоди і замовляйте оливу в нас.

Наші телефони:

Tel. Office: LE 6-3551

Tel. Night: RO 2-9494

Гамлет

Герой трагедії В. Шекспіра "Гамлет, принц Датський" (1601).

КРЕДИТОВИЙ СОЮЗ

- **Платить 4% за депозити.**
- **Уділяє високі та дешеві**
- **позички.**
- **Асекурує ощадності до 2**
- **тисяч, позички до $10.000.**
- **Щоденне і вечірнє уря-**
- **дування.**

ВПИШІТЬСЯ І КОРИСТАЙТЕ З ПОСЛУГ

У КРЕДИТОВОМУ СОЮЗІ!

406 Bathurst St., Toronto

Tel.: EM 3-3994

Доля Гамлета — це трагедія шляхетної людини, що стикається з перемогою зла в житті. Помсту за вбитого батька він розглядає як боротьбу за справедливість. Сумніви, що мучать його стають своїм джерелом пошуки дійсних засобів для досягнення мети. Основа трагізму Гамлета в його самотності.

ROCHESTER FURNITURE CO. LTD.

WAREHOUSE STORE

Великий вибір хатніх меблів:

віталень, спалень, їдалень, холодильники, пральні машини, електричні і газові печі, телевізори, радіо.

423 College Street

Toronto. Ontario

Telephone: EM 4-1434

Ім'ям Гамлета називають людину, яка з усього сумнівається, увесь час роздумує, нездатна діяти швидко й рішуче.

—o—

ОЩАДЖЕННЯ – важливий засіб виховування молодого покоління

ЗАОЩАДЖУЙТЕ ПОСТІЙНО В

ФЕДЕРАЛЬНІЙ КРЕДИТОВІЙ КООПЕРАТИВІ

„САМОПОМІЧ“

2351 West Chicago Avenue, Chicago 22, Illinois, USA.

HUmboldt 9-0520

4½% ОПРОЦЕНТУВАННЯ ВКЛАДІВ (платне двічі на рік)

“КОЖНА СУМА ВКЛАДУ ВРАЗ З УСІМА ФОНДАМИ МАЄ СВОЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”.